Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

ХАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

1999 йил 26 июнь шанба

Сотувда эркин нархда
№ 126 (2164)

МАТБУОТ ВА ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ ХОДИМЛАРИГА

Қадрли журналистлар!

Барчангизни касб байрамингиз билан чин қалбдан муборакбод этаман.

Сизларни олдинги сафларда юрадиган, ўта сезгир, халқимизни, жамиятимизни хушёрликка чорлайдиган, турли хавф-хатарлардан огоҳ этадиган ва асрайдиган инсонлар сифатида биламан. Ислоҳотлар йўли, янгиланиш йўли, ўзлигимизни англаш йўлидан бориш масъулиятини юрак-юракдан ҳис этадиган ва англайдиган, мана шу йўлда мавжуд бўлган барча муаммо ва чигал муаммоларни ечишда жонбозлик кўрсатадиган, халқимизнинг кўзини очадиган, эл-юрт аро маърифат ва зиё тарқатадиган етук, жасур ва фидойи инсонлар сифатида биламан.

Журналистларнинг байрами умумхалқ миқёсида нишонланаётганида катта рамзий маъно бор. Миллат ва жамият келажаги ҳал бўлаётган бугунги мураккаб ва шарафли даврда буюк ватандошимиз Чўлпоннинг: "Бутун кучни халқ ичидан олайлик, Қучоқ очиб халқ ичига борайлик!" деган ибораси нақадар долзарб эканини юракдан ҳис этган қалам соҳибларининг тинчликка, аҳилликка, бунёдкорликка даъват этувчи сўзлари онгли фикрлайдиган, Ватан дарди билан яшайдиган ҳар бир одамнинг қалбига йўл топади.

Халқимизнинг яратувчилик меҳнати, юртимизда кечаётган ўзгаришларнинг ҳалол ва холис ифодачиси, инсон ҳуқуқлари ва манфаатларининг фаол ҳимоячиси бўлмиш матбуотимиз ва матбаачиларимизнинг жамият ҳаётида тутган ўрни янада муҳим ва салмоқли бўлишига ишонаман.

Барчангизга сиҳат-саломатлик, оилавий бахт, ижодий ютуқлар тилайман.

Байрамингиз муборак бўлсин, азиз дўстлар!

Ислом КАРИМОВ

Хоразм вилояти ғаллакорлари Давлатга ғалла топшириш шартнома режасини бажардилар. Ватан хирмонига 37200 тоннадан зиёд ғалла етказиб берилди.

Мавжуд 16 минг гектарда етиштирилган ғалланинг 8600 гектаридаги ҳосил юқори сурьат ва сифат билан ўриб олинди. Ҳар гектар ердан олинган ҳосил 57 центнерга етди.

Ўтган йили вилоят ғаллакорлари давлатга 40.6 минг тонна ҳосил топширган эдилар. Ҳосилдорлик эса 49.3 центнерни ташкил этганди.

ХОРАЗМ ҒАЛЛАКОРЛАРИНИНГ ЮТУҒИ

Ғалла етиштириш учун асосан унумдор ерлар танланганлиги, уруғчиликка бўлган эътибор оширилганлиги, экин парвариши юқори агротехник талабларга биноан олиб борилганлиги, техника воситалари юқори самара билан ишлатилганлиги эришилган муваффақиятнинг асосий омилларидан бўлди. Ғаллакорлар ўзларининг бурч ҳамда масъулиятларини, шахсий манфаатни ошириш йўлларини чуқур англаб етганликлари ҳам ҳал қилувчи аҳамият касб этди.

Боғот туманидаги «Боғот», Хонқа туманидаги «Олтин соҳил», Гурлан туманидаги «Гулистон», Шовот туманидаги «Хоразм» жамоа хўжаликлари ва бошқа бир қатор ширкат ва жамоа хўжаликларида ҳосилдорлик гектарига 70 центнерга етди.

48 та «Кейс», 24 та «Класс», 8 та «Нью холланд» русуми замонавий комбайнлар вилоятда ўрим-йиғим ишларини тезкорлик ва юқори сифат билан олиб борилишига пухта замин яратдилар.

Хоразмлик ғаллакорлар ҳосилдорликни 60 центнерга етказишга, 6 минг тонна сара уруғлик тайёрлашга астойдил интилмоқдалар. Ҳозирда ғалладан бўшаган далаларга такрорий экинлар экилмоқда.

С. АВАЗ,
«Халқ сўзи» мухбири.

АМАЛИЙ ҲАМКОРЛИК — ТАРАҚҚИЁТ МЕЗОНИ

Хабар қилинганидек, 24 июнь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Марказий Осиё иқтисодий ҳамжамияти Давлатлараро Кенгашининг Қирғизистон пойтахти Бишкекда бўлиб ўтган мажлисида иштирок этиб қайтди.

Мажлис кун тартибидан минтақавий интеграция ва хавфсизликка оид қатор масалалар жой олди. Ҳамжамият Ижроия Қўмитасининг 1997-1998 йилларда амалга оширилган ишлар ҳақидаги ҳисоботи, Давлатлараро Кенгаш топшириқларининг ижроси таҳлил этилди. Давлатлараро Кенгаш қарорлари, шунингдек, Марказий Осиё ҳамкорлик ва тараққиёт банкини таъсис этиш тўғрисидаги битимларга қўшимчалар киритиш хусусида келишиб олинди. Мажлисда Қирғизистон Президенти А.Акаев Давлат Раҳбарлари Кенгашининг раиси, ушбу мамлакат Бош вазири О.Муралиев эса Бош вазирлар кенгаши раиси этиб сайланди. Анжуман иштирокчилари Украина, Грузия ва Туркияга Марказий Осиё иқтисодий ҳамжамиятида кузатувчи мақомини беришга қарор қилди. Давлатлараро Кенгашнинг навбатдаги йиғилишини қаерда ўтказиш бўйича Тожикистон Президентининг таклифи маъқулланди. Галдаги учрашувга Тожикистон мезбонлик қиладиган бўлди.

Бишкек учрашувида Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов сўзга чиқиб, иштирокчилар эътиборини интеграциявий жараёнларнинг оқсаётган томонларига қаратди. Яъни, Ҳамжамиятда ҳужжатларни амалиётга татбиқ этилмаётганини таъкидлади. Дарҳақиқат, вазиятга четдан туриб қаралса, баландпарвоз гаплар кўпу, аммо амалда самара камлигини кўриш мумкин. Декларациялар қабул қилинади, шартнома ва битимлар имзоланади, сўнгра матбуот анжуманида "улкан ишлар" ҳақида баёнотлар тарқатилади. Лекин амалда-чи?

Аслида табиий, меҳнат заҳиралари бой, юксак иқтисодий ва ақлий салоҳиятга, улкан имкониятларга эга Марказий Осиё иқтисодий ҳамжамияти ташқи иқтисодий хуружларнинг олдини олишда биргаликда иш кўриш, биргаликда тараққиёт сари одимлаши лозим, деди Ислом Каримов. Масалан, Жанубишарқий Осиёда юзага келган иқтисодий инқирознинг таъсир доираси кенгайиб, у Россия ва Лотин Америкаси давлатларигача етиб борди. Бу инқироз Марказий Осиё мамлакатларини ҳам четлаб ўтгани йўқ. Қўшни давлатлардаги иқтисодий аҳвол қандай эканлигини ҳозир кўпчилик яхши билади. Лекин таъкидлаш жоизки, бу инқирозга қарши туриш, унинг зарарини имкон қадар камайтириш мумкин эди. Катта бўҳроннинг тўлқини алоҳида бир давлатни осонликча енгиши мумкин, жипслашган бир неча давлатни енгиш эса осон бўлмасди.

Президент Ислом Каримов яна бир муаммони ўртага ташлади. Бу жаҳон бозоридаги аҳвол билан боғлиқ. Мана бир неча йиллардан буён минтақамизда етиштириладиган хомашё турларининг нархи паст. Илгарилари пахтанинг тоннаси 1700 АҚШ долларига сотилган бўлса, ҳозир у 1200-1250 доллар атрофида баҳоланмоқда. Олтин, нефть, рангли металлар ва бошқа товарлар савдоси ҳам шу аҳволда. Бундан қандай хулоса қилиш мумкин? Манзара фақатгина бир фикрни уйғотади. Тайёр маҳсулот ишлаб чиқарувчилар хомашё етиштирувчиларни сиқмоқда. Улар сунъий тарзда хомашё нархини туширди, уни етиштирадиганларнинг ўсишига тўсқинлик қилмоқда. Бу иқтисоднинг "яшаш учун кураши"да энг табиий ҳол деб қараш керак. Хомашёни арзонга олиб, уни етиштирувчининг даромадини камайтириш сиёсий фойда ҳам беради. Чунки хомашё арзон сотилса, валюта тушуми камаяди, бунинг оқибатларини санаб ўтириш эса ортиқча. Вазият шунга бориб тақаладики, хомашё етиштирувчи тайёр маҳсулот ишлаб чиқарувчидан кредит олади. Бу кредитлар, табиийки, маълум шартлар эвазига "тақдим этилади". Демак, бозор конъюнктурасининг хомашёга қарши чиқаётгани Ҳамжамият давлатларини бефарқ қолдирмаслиги керак.

Хомашё нархининг пасайиши жараёни фақат Марказий Осиёда кузатилаётгани йўқ. Масалан, бир неча йиллардан буён қаҳва етиштирувчи мамлакатлар унинг нархи пасайиб кетаётганидан ташвишда. Лекин қизиғи шундаки, хомашё қаҳва арзон бўлишига қарамай, истеъмол учун тайёр қаҳванинг нархи йилдан-йилга ортиб боряпти.

Жаҳон бозори ва халқаро молиявий марказларда "обҳавони белгилайдиганлар" бозор конъюнктураси ўзгармаслигидан манфаатдордир. Уларнинг таъсиридан якка-якка ҳолда қутулиб бўлмаслиги ҳам равшан. Демак, бир ёқадан бош чиқариб ишлаш мақсадга мувофиқ. Яъни, аввало, ҳар бир мамлакат ўзига тўқ бўлиши керак. Ўз муаммоларини ҳал қилиш учунгина бирор халқаро бирлашмага қўшилиш тўғри бўлмайди. Давлатимиз раҳбари бунга бежиз тўхталгани йўқ. Ҳамжамият ичида бунга мисоллар келтириш мумкин. Иккинчи тадбир эса, эркин савдо зонасини барпо этиш. Бу оддий товарлар, сармоялар, иш кучи оқими эркинлаштирилади, божхоналарда, солиқ йиғиш муассасаларида ортиқча ғалвалар бўлмайди.

Бошқача айтганда, Ҳамжамият минтақасида оддий иқтисодий муносабатларни қарор топтириш керак. Лекин ҳозир нима бўляпти? Бир давлат иккинчисидан ғаллани ташиб чиқиб кетади, яна бири нефтни. Бир давлат божхоначилари қўшни давлатдан келаётган транспортдан ўзаро келишувларга зид равишда тўлов оладилар, бошқаси чегарадан тўғридан-тўғри юк ўтишига йўл қўймайди. Бу — табиий ҳол. Масаланинг биргина "лекин"и ва шуки, товарлар ва хизматлар оқимини осонлаштиришни кўзда тутадиган давлатлараро хужжатлар қабул қилинган. Божхоначилар эса назоратсиз равишда ўзлари хоҳлаган қонунларни рўкач қилиб, тўловни олиб ётибди.

Иқтисодий муносабатларнинг ҳуқуқий замини хужжатларда қолиб кетмай, амалда тўла иш берганда, аҳвол бошқача бўларди. Таассуфки, Ҳамжамият аъзоларининг ички бозорлари бир-бири учун очиқ эмас. Сунъий тўсиқлар интеграциявий жараёнини оқсатмоқда. Ўзбекистон раҳбари буни бартараф этиш учун эса тартибли, замонавий тарзда муносабат қурмоқ кераклигини айтди. У баландпарвоз гаплардан амалиётга ўтишни таклиф қилар экан, ана шундай, бир қарашда майда кўринадиган, лекин катта-катта жараёнларга тўсқинлик қилаётган омилларни ҳал этиш даркорлигини таъкидлади. Зеро, "майда" муаммоларни ҳал қилмай туриб, йирик ишларни амалга ошириш мумкин эмас. Яна ҳужжатлар имзоланавериши, умидли гаплар айтилавериши мумкин. Лекин улар амалда самара бермайди. Бунинг тасдиғини МДҲ доирасида кечган жараёнларда ҳам кўриш мумкин.

Президент Ислом Каримов интеграция жараёнларини оқсатувчи яна бир жиддий муаммо сифатида диний айирмачиликни келтирди. Ҳеч кимга сир эмас, бу оқимнинг тўлқинлари аллақачон минтақамиз давлатларига етиб келган. Тошкентда 16 февраль куни рўй берган мудҳиш воқеа ҳали ҳамманинг ёдида. Давлатимиз раҳбари ана шу офатга қарши биргаликда курашиш зарурлигини айтди. Бу муаммо ҳеч бир давлатни бефарқ қолдирмаслиги керак. У минтақамизнинг бир нуқтасида пайдо бўлса, албатта, ҳамма ёққа ёйилади. Тожикистондаги воқеалар бунинг яққол тасдиғидир. Шундай экан, "қўшнинг тинч — сен тинч" қабилида иш тутиш мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Хавфсизлик масаласини ижобий ҳал этиш интеграция жараёнларини янада чуқурлаштириши равшан. Бир мисол. Бир давлатдан иккинчи бир давлатга қурол-яроғ олиб ўтилса ёки бирор айирмачи ўзга мамлакат ҳудудида яшаб юриб, ўзининг турли қўпорувчиликлар, "сиёсий ўйинлар" қилмоқчи бўлса, давлатлараро муносабатларга путур етади. Чегаралардан ўтиш қийинлашади, ўзаро шубҳа ва гумонлар кўпаяди. Бундай шароитда интеграция ҳақида гапириш мумкин бўладими. Бинобарин, минтақанинг ҳар бир давлатидаги хавфсизлик муаммоси бевосита бутун минтақанинг муаммоси сифатида қаралиши ва ҳамкорликдаги саъй-ҳаракатлар билан ҳал этилиши лозим. Бишкек учрашуви иштирокчилари Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг фикр-мулоҳазаларини маъқуллади. Давлатимиз раҳбарининг нуқтаи назари ва таклифлари анжуман қатнашчиларининг Қўшма Баёнотидан жой олди.

Шунингдек, учрашувда Қозоғистон Президенти Н.Назарбоев ҳам минтақавий интеграцияни ривожлантириш масаласи юзасидан ўз фикр-мулоҳазаларини баён этди. Жумладан, у илгариги учрашувларда трансмиллий молия-саноат гуруҳлари, турли консорциумлар тузишга келишиб олинганини, лекин бу борадаги ишлар оқсаётганини таъкидлади. Нотиқ пахта, рангли металлар ва бошқа товарлар савдосида квоталар белгилаш, хўжалик субъектлари ўртасидаги ўзаро тўловларни мувофиқлаштириш, бунда миллий валюталар муомаласи ҳажмини ошириш лозимлигини айтди.

Тожикистон Президенти И.Раҳмонов эса учрашув иштирокчилари эътиборини иқтисодий интеграциялашув жараёнларини фаоллаштириш учун молия, божхона, солиқ ва бошқа соҳаларни ўзаро мослаштириш заруратига қаратди. У, шунингдек, минтақадаги сув, меҳнат ва табиат заҳираларидан тежамли ва унумли фойдаланиш, қатор соҳалар бўйича миллий қонунларни ўзаро мувофиқлаштириш, божхона тарифлари ва бошқа тўловларни мослаштириш, транспорт, энергетика ва коммуникация тармоқларидан биргаликда фойдаланишни йўлга қўйиш ҳақида сўзлади. Айни чоғда у минтақамиз учун ғоят долзарб ҳисобланган муаммолар — уюшган жиноятчилик, наркобизнесга қарши ҳамкорликни ривожлантириш масаласига ҳам тўхталиб ўтди.

Шундай қилиб, Бишкек учрашувида бугунги кунда минтақа мамлакатлари умумманфаатига тегишли муҳим масалалар муҳокама қилинди, уларни ҳал этиш юзасидан биргаликда амалий ҳаракатлар олиб боришга келишиб олинди.

Анвар БОБОЕВ,
ЎзА махсус мухбири.
Тошкент-Бишкек-Тошкент.

СУРАТДА: учрашув пайти.
Ф. КУРБОНБОЕВ олган сурат.

МАТБУОТИМИЗНИНГ БУГУНИ ВА ЭРТАСИ

Матбуотимиз фаолиятига доир йиғилишларнинг деярли ҳаммасида бир савол ўртага ташланади — оммавий ахборот воситалари ўз олдиларидаги вазифани қандай уддаламоқдалар? Кечаги ва бугунги матбуотнинг фарқи нимада? Бугунги куннинг талаби қандай ва биз қандай ишламоқдамиз?..

Бу саволларнинг жавоби мураккаб эмас. Негаки, матбуотимиз равнақи, унинг янгича шароитлардаги нуфузи билан боғлиқ барча ўзгаришлар, қабул қилинаётган қонунлар кўз ўнгимизда кечмоқда. Бу хусусда азалдан газета ўқимайдиган киши билан баҳслашиш бефойда, аммо "қаҳқир" газетхонлар матбуотимизда содир бўлаётган сифат ўзгаришларини, ютуқ ва камчиликларни кўриб, кузатиб турибди. Бу жараёнда ўзи ҳам бевосита иштирок этмоқда.

Ҳамма нарса холисона қиёсда ойдинлашади, деганларидек, кечаги ва бугунги матбуот орасидаги фарқни ҳам англаш қийин эмас. Ахборот воситалари вужудларига кўра ғуруб ташланган ҳайбаракаллачиликдан, аввалдан белгилаб қўйиладиган андозалардан аста-секинлик, қийинчилик билан бўлса-да, қутула олдилар, дейиш мумкин. Эҳтимол, кимдир айни шу ерда «ҳамон кўпгина оммаётганлар ҳам йўқ эмас», дейиши мумкин. Тўғри, аммо сўнгги беш йил ичида ўзининг янги йўлини, овозини топа олмаган, ҳамон иккиланиб, талмовсираб турган нашрнинг келажаги йўқ, деб ўйлайман. Шу боис, биз диққат-эътиборни асосан ўз йўли, ўз овозини топиб олган ҳамкасбларимизга қаратмоғимиз лозим бўлади.

Ютуқлар тўғрисида гапирганда, «Халқ сўзи» ва «Ўзбекистон овози»даги жиддий изланишларни, «Миллий тикланиш», «Адолат», «Мулкдор»даги ўзига хос ижодий ифодани, «Ташкентская правда», «Фидокор», «Ватан»даги журналистларнинг эсламоқ жоиз. «Туркистон», «Қишлоқ ҳаёти», «Спорт» саҳифаларида янгича талқинлар, оригинал тасвир пайдо бўлмоқда. Болалар ва ўсмирлар нашрлари таҳририятларининг ютуқлари ҳам диққатга сазовор. Марказий телевидениемиз жамоатчилик фикрини шакллантиришнинг, янгича қарашлари ёш ижодкорларнинг ўзига хос маҳорат мактаби бўлиб қолаётганига шубҳа йўқ. Дадиллик, ҳозиржавоблик, журналистикамизнинг «ҳали юрилмаган сўқмоқларидан» юриш Ўзбекистон радиоси ижодкорларига ҳам тааллуқли.

Вилоятларда ҳам, сўнгги йиллар салмоғи билан пойтахт нашрларидан қолишмайдиган кўплаб газеталар пайдо бўлаётгани қувончли ҳолдир. Вилоятлардаги бир неча телеканаллар, радио тармоқлари, Самарқанд, Сурхондарё, Наманган ва Сирдарёда нашр этилаётган турфа хил газеталарнинг ижодий ходимлари бугунги кун талаблари даражасида қалам тебратмоқдалар. Баъзи туманларнинг газеталари вилоятлар марказида, қўшни шаҳарларда ҳам ўз ўқувчиларини топаётгани ижобий ҳолдир.

Бугун газеталаримизда берилаётган «Журналист текшируви» рукни ўз-ўзидан пайдо бўлгани йўқ. Мустақиллик матбуот олдида турган вазифалар жамламаси таркибига мана шундай масъулиятли «қўшимча» киритди, бу нарса алоҳида қонунда ўз аксини топди. Эндиликда айни шу ёки шу мавзудаги рукнлар остида бериладиган мақолалар, кўрсатув ва эшиттиришларнинг ўзи юқорида қўйилган «Нима ўзгарди экан?» деган саволга бемалол жавоб бўла олади. Ёшлар телеканали ижодкорларининг айрим «шаддод»ликларига кўплар эътибор бера бошладилар — улар ухлаб, уйқусираб ўтирган амалдор ёки мажлис қатнашчисини, мухбирлардан чўчиб эшигини ёпиб олаётган қарздор корхона бошлиғини, бир тадбирнинг қуюқ ва суюқ ҳолатларини, айрим ўткир мулоҳазаларни чиройли ва нозик шарҳлар билан эфирга олиб чиқмоқдалар.

Кўнгилга таскин берадиган яна бир ҳолат — ортимиздан янги, нисбатан эркин, нисбатан ҳур, қалами ўткир ёшлар келмоқда. Ҳамкасбларимни номма-ном санаш мушкул. Синчиклаб қаралса, бу кабилар ижод йўлларининг ўзига хослиги, жўшқинлиги ва ҳатто бироз «шартаки»лиги билан ажралиб турди. Яқинда мендан «Сиз янги аср журналистикасини қандай тасаввур этасиз?» деб сўраб қолишди. Мен, янги аср матбуоти, журналистикасини айни шу ёшлар белгилашига ишонаман. Бундан етти-саккиз йил аввалги ёшлар ўзларини ижодда бугунгидек эркин намоён эта олармидилар? Бу мухбир мамлакатимиз Президентига савол беришга журъат эта олармиди? Аввалари шундай имконият бўлганми? Миллий матбуот, оммавий ахборот воситалари фаолиятига эътибор қачон бугунгидек бўлган?

Шуларни ўйлаб, тарози палласидаги имкониятлар натижаларга кўз ташлайман. Уларнинг бир-бирига асло мос келмаётганини кўраман. Яқинда 1998 йил якунларига кўра «Йилнинг энг яхши журналисти» танловига келган ижодий ишларни кўриб чиқдик. Айтиш жоизки, ярқ этиб кўзга ташланадиган, ўқувчини фикрга, мулоҳазага чорлайдиган ишлар кам. Эскича андозаларда баёнчиликка зўр берадиган, гўё давра суҳбатларини ёзиб олиш билангина чекланаётган ҳамкасбларимиз бор. Шу ўринда, ўтган бир йилда журналистларнинг чиқишлари туфайли ҳукуматимизнинг қандай қарорлари чиқди, етакчи газеталаримизнинг қайси мақолалари бошқа нашрларда кўчирилди, қайси журналистика хорижий тилларга таржима қилинди, деб сўраш ўринлидир. Биз аксарият ҳолларда ўз муштарийларимиз доирасида фикрлашиб ётибмиз. Ўзбекистоннинг бугунги овозини, бўй-бастини мамлакат сарҳадларидан ташқарига олиб чиқиш билан деярли кам шуғулланаяпмиз.

(Давоми 2-бетда).

ОҚСАРОЙДА ҚАБУЛ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 25 июнь куни Оқсаройда Европада Хавфсизлик ва Ҳамкорлик Ташкилоти амалдаги раисининг махсус вакили Вилгелм Хойнкни қабул қилди.

— Ўзбекистон Европада Хавфсизлик ва Ҳамкорлик Ташкилотига аъзо бўлганга, мазкур ташкилотнинг минтақавий вакилотхонаси мамлакатимизда фаолият кўрсата бошлаганига етти йил бўляпти, - деди, жумладан, Президент Ислом Каримов. - Мазкур ташкилот билан ҳамкорлик қилиш доирасида мамлакатимизда демократия тамойилларини қарор топтириш, Европа давлатлари интеграциялашиш биз учун муҳим аҳамият касб этади.

Ўзбекистон Президенти ЕХҲТ фаолиятининг баъзи муҳим жиҳатларига эътибор қаратди.

— Биламизки, ташкилот аввал бошида форум сифатида ташкил этилиб, "совуқ уруш" хавфини бартараф этиш, Европада хавфсизликни таъминлаш унинг устувор йўналишлари сифатида белгиланган эди, - деди Президент.- Ташкилотнинг номидан ҳам унинг қандай мақсадга хизмат қилиши лозимлигини англаса бўлади. 1992 йилда янги мустақил давлатлар, шу жумладан, Марказий Осиё давлатлари ҳам ушбу тузилмага кирди. Бир сўз билан айтганда, Марказий Осиё давлатлари ЕХҲТнинг тенг ҳуқуқли аъзоси саналади. Шундай экан, табиий бир савол туғилади: ЕХҲТ Марказий Осиёда хавфсизликни мустаҳкамлаш борасида шу вақтгача нима иш қилди? Ўз хавфсизлигимизни таъминлаш учун биз бу ташкилотдан қандай кўмак олдик? Афсуски, бу саволларга ижобий жавоб топиш мушкул.

Мен ЕХҲТнинг кўплаб йиғинларида иштирок этганман, деди Ўзбекистон раҳбари. Шу асосда бир ҳақли эътирозни айтишим керакки, ЕХҲТ доирасида қабул қилинаётган ҳужжатларда Марказий Осиё муаммолари ҳалидан фаромуш бўлиб келмоқда. Оддий мисол, биз етти йилдан бери мазкур ташкилот аъзосимиз. Шу вақт ичида ташкилот тизимларида Марказий Осиё манфаатлари қанчалик ҳимоя қилинди? Бу саволнинг жавоби ҳам, афсуски, қувонарли эмас. Мана, Марказий Осиё давлатларига қўшни Афғонистонда хунрезликлар давом этяпти, наркотик моддалар ва қурол-яроғ контрабандаси авжига чиққан, Тожикистонда эса қуролли ҳаракатлар тўхтагани йўқ. ЕХҲТ бу муаммоларни ҳал этиш борасида нима иш қилди ёки қиляпти? Ҳолбуки, ташкилот нафақат Европанинг, балки унга аъзо барча давлатларнинг хавфсизлиги учун ҳам жон куйдириши керак.

Давлатимиз раҳбари ЕХҲТ доирасида қабул қилинаётган ҳужжатларга барча аъзо давлатлар, шу жумладан, Марказий Осиё давлатлари вакилларининг тўлақонли иштироки зарурлигига, уларнинг ташкилот доирасида қандай ўрин тутаётганига алоҳида эътибор қаратиш кераклигини таъкидлади. Эҳтимол, мазкур ташкилотда Марказий Осиё манфаатларини ҳимоя қилувчи бўлинма тузиш тўғри бўлар. Шунингдек, ЕХҲТнинг бошқарув тизимлари фақат Европа мамлакатлари вакилларидан иборат бўлиб қолаётганига ҳам жиддий эътибор бериш керак.

Ташкилот тизимларидаги бундай бирёқламалик унинг доирасида қабул қилинаётган қарорларнинг ҳар томонлама адолатли бўлишига халал беради. Масалан, Ғарб мамлакатлари мезонлари билан Шарқона ўлчовларнинг ҳамиша ҳам бир-бирига тўғри келмаслигини олайлик. Агар ташкилот фаолияти фақат Европа мезонларидан келиб чиқиб юритиладиган бўлса, бошқа минтақа мамлакатларининг манфаатларига путур етмайди, деб ким кафолат бера олади. Негаки, ҳар бир халқнинг ўз қадрияти, ҳар бир миллатнинг ўз мезонлари бор.

Шунингдек, давлатимиз раҳбари, мазкур ташкилотнинг минтақамиздаги фаолияти чегараланиб қолаётганини ҳам айтиб ўтди. Ташкилот фаолиятининг устувор йўналишлари хавфсизлик, иқтисодиёт, экология, инсон ҳуқуқлари ва муаммолари билан эмас. Лекин ЕХҲТ раҳбарияти инсон ҳуқуқларидан бошқа йўналишларни унутиб қўйгандек. Бу борада қилинаётган ишлар ҳам аксарият ҳисоботлардан иборат бўлиб қолаётгани. Бу хусусда ҳал этилган бир фикрни айтиб ўтиш керак. Ўзбекистоннинг инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш борасида қайғуриши, одамларнинг ҳаётини яхшилашга ҳаракат қилинса, бу азбаройи ЕХҲТ ёки бошқа бирор ташкилотга ҳисобот бериш учун қилинмайди. Одил ва демократик жамият қуриш бизнинг бош мақсадимиз, деди мамлакатимиз раҳбари.

Вилгелм Хойнк давлатимиз раҳбари билдирган фикр-мулоҳазаларни ўз ҳисоботида тўла-тўкис баён этажагини айтди. Ўзбекистон томонидан билдирилган бундай асосли мулоҳазалар ташкилотнинг яқинда Истанбулда бўлажак саммитида атрофлича муҳокама қилинишига умид қиламан, деди жумладан у.

Учрашувда Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири А.Комилов иштирок этди.

Қабул маросимида ЕХҲТнинг Марказий Осиё Бюроси раҳбари Ганчо Ганчев ҳозир бўлди.

Фарҳод АРЗИЕВ
ЎзА мухбири.

ТАШҚИ ИШЛАР ВАЗИРЛИГИДА УЧРАШУВ

Мамлакатимизга ташриф буюрган Европада Хавфсизлик ва Ҳамкорлик Ташкилоти /ЕХҲТ/ амалдаги раисининг махсус вакили В.Хойнк бошчилигидаги ушбу ташкилот делегацияси аъзолари Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири А.Комилов билан учрашди.

Учрашувда Ўзбекистон ва мазкур халқаро ташкилот ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик алоқаларини такомиллаштириш билан боғлиқ масалалар мулоқотнинг асосий мавзуи бўлди.

(ЎзА)

ИСТИҚЛОЛ ТАҚДИРИ УЧУН МАСЪУЛМИЗ

Тошкент шаҳрида юз берган машъум 16 февраль воқеаларидан кейин ҳам, мана, уч ойдан ортиқроқ вақт ўтди. Мустақиллигимизни янада мустаҳкамлаш учун уларни баҳоли қудрат таҳлил этиб, нималар қилмоғимиз лозимлиги ҳақида ўйламоқдамиз.

Ўтган қисқа даврни кузатар эканман, кўнгилимдан бир ўй ўтиб, у билан ўртоқлашишни лозим топдим. Аниқроқ айтсам, бўлиб ўтган воқеалар аста-секин кишиларимиз ёдидан чиқаётганга ўхшаб кўринмоқда. Аҳолини бундай зарарли кайфиятдан халос қилишда, айниқса, ёшларимизни тўғри йўлга солишда барча ташкилотларимиз ўз имкониятларидан тўлиқ фойдаланаяптилар, деб бўлмайди. Айниқса, жамоат ташкилотлари бўлган "Камолот", "Нуроний", "Соғлом авлод учун" каби хайрия жамғармаларимизнинг бу борадаги ишлари чамаси кўнгилдагидек эмас. Бизнингча, улар ёшларимизни, умуман халқимизни маънавий, маърифий маданий, ҳуқуқий тарбиялаш, турли тадбирлар ўтказишнинг ҳамкорликдаги комплекс дастурини ишлаб чиқиб, ҳаётга татбиқ қилишлари зарур. Ушбу вазифани босқичма-босқич, режа асосида, ортиқча дабдабабозликка берилмасдан амалга ошириш мақбул.

Қарийб саккиз йилдирки, диёримиз мустақиллик йўлидан дадил одимлаб бормоқда. Аҳолининг турмуш тарзи яхшиланаяпти. Ўтган йиллар ичида мамлакатимизда амалга оширилган жаҳоншумул ўзгаришлар халқнинг хоҳиш-иродаси билан амалга оширилмоқда ва унинг манфаатларига жавоб бермоқда. Юртимизга хорижий инвестицияларнинг кириб келиши, фуқароларимизнинг чет элларга эмин-эркин чиқиши, ёшлар кенг тараққий этган хорижий мамлакатларда билим олишлари учун имконият яратилиши каби омиллар давлатимизнинг келажаги буюклигидан далолатдир. Аммо, рўшнолик кўриб, ўзини мустақил инсон сифатида ҳис қилаётган фуқароларимиз орасидан бундай безори, оқпадарларнинг етишиб чиқишининг боиси нимада? Нима сабабдан баъзан муқаддас китобимиз бўлмиш Қуръони Каримни, Ҳадиси Шарифни чала-чулпа ўзлаштириб олиб, муллаликни даъво қилувчиларга уларнинг тарбиясини ишониб қўйдик? Ахир қабиҳ ниятли кишиларнинг қўлига тушиб қолган ёшларимиз ўз фикри, онгига эга бўлмаган зомбиларга айланиб қолаётганлиги маълумку. Бу кўпчилигимизнинг "Сен менга тегма, мен эса сенга тегмайман" деган лоқайдлик шиорини, бепарволик тамойилини яшаш мезонимизга айлантириб олганимиздан эмасми? Ахир бир пайтлар маҳаллаларимизда яшовчи ҳар бир ўспирин, ҳар бир вояга етаётган инсон маҳалла-кўй назарида турмасмиди? Етти қўшни бир болага ота-она, деган ақидамиз қаерда қолди? Қўшнимиз, қариндошимиз фарзандининг тарбияси бузилиб бораётганини кўриб, нечун вақтида ташвишланмаймиз, олдини олмаймиз.

Фақат ўзимнинг уйим тинч бўлса, фарзандларим оқил-у доно, тарбиялигу билимли бўлса бас, қолгани билан ишим йўқ, дейдиганларнинг борлиги кишини ҳайратга солади. Наҳотки қўшнимизнинг кечаги тарбияси бузуқ боласи эртага бизнинг фарзандимизни ҳам йўлдан уриши мумкинлигини унутсак.

Яна бир тоифа ёшлар бизни жиддий ўйлантириши керак. Улар ҳам бўлса, ҳеч қаерда ўқимай, ишламай, фойдали меҳнат билан шуғулланмасдан, яхши кийиниб, еб-ичиб, маишат қилиб, турли русумдаги машиналар рулини бошқариб юрган ёшлар. Уларнинг маблағларни қаердан олаётганлиги, имтиёзу имкониятлари кимлар томонидан яратилиб берилаётганлиги наҳотки шубҳа туғдирмаса? Қаровсиз қолган, дайдиб юрган фарзандларини ўз уйларига турли қимматбаҳо буюмлар, аудио-видео техника анжомларини олиб келишлари наҳотки ота-оналарни ташвишлантирмаса? Бу нарсалар қаердан ва ниманинг эвазига келмоқда, деган саволнинг жавоблари топилиши керак эмасми?

Маълумки, давлатимиз раҳбари мамлакатимиз аҳолиси ҳаёт тарзига хос бўлган фуқаролар йиғинлари раисларининг масъулиятини янада оширишга катта эътибор қаратмоқдалар. Шу жиҳатдан, фикримизча, маҳалла фуқаролар йиғини раисларининг республика бўйича аттестациядан ўтказилиши тўғри бўлди. Бу тадбир натижасида кўплаб маҳалла оқсоқоллари ўзлари олиб бораётган ишнинг моҳиятини тўла англаб етмаётганликлари, уларнинг билим даражаси ва савияси талабга жавоб бермаслиги аниқланди. Биргина Юнусобод туманида аттестация натижасида 28 нафар маҳалла оқсоқоли алмаштирилди. Лекин бу билан ҳали кўзланган мақсадга эришилди, деб айтолмаймиз. Улар билан доимий иш юритиш керак. Уларнинг савиясини мунтазам ошириб бориш лозим. Етук, эътиқоди қатъий, иймони бутун кишигина жамоатга бошчилик қилиб ўз ортидан эргаштира олади. Шундан кейингина биз маҳаллаларимизда истиқомат қилувчи фуқароларимизни улар қўлига ишонч билан топшира оламиз.

ОГОҲЛИККА ДАВАТ

Шу ўринда ёшларимизни тарбиялашдек масъул вазифада оила, маҳалла, мактаб ҳамкорлиги кўзга ташланмаётганлиги ачинарли ҳол эканлигини таъкидлаш лозим. Ўз вақтида яхши ниятлар билан яратилган "Ўқувчиларни тарбиялашда оила, маҳалла, мактаб ҳамкорлиги" концепцияси айни пайтда яхши ишламаяпти. Ҳолбуки, Ўзбекистонда юз бераётган ўзгаришлар "Оила, маҳалла, мактаб ҳамкорлиги" йўналишида бола тарбиясида оила, ота-она, маҳалла, мактабнинг асосий вазифаларини янгилаб, ҳаётга татбиқ этишни тақозо қилади.

Гап маҳалла хусусида, унинг фаоллари ва оқсоқолларининг иш услуби ҳақида борар экан, давр талабидан келиб чиқиб, маҳаллаларни ҳам компьютерлаштиришнинг вақти етиб келди дейишга, асос бор. Ҳар бир маҳаллада шу ерда истиқомат қилувчи фуқаронинг ёши, жинси, маълумоти, оилавий аҳволи, иш билан бандлик ҳолати, даромади, каби ахборотлар тайёр тўпламига эга бўлсин. Ушбу омил истаган пайтда шу ерда яшовчи фуқаро тўғрисида тўла-тўкис ахборот олиш, у ёки бу чора тадбирни кўриш имкониятини берган бўлур эди.

Аҳоли яшаётган жойлардаги участка нозирларининг ишидан доимо ҳам фуқароларимизнинг кўнгли тўлмоқда, деб бўлмайди. Қарс икки қўлдан чиқади, дейди халқимиз. Шу ўринда, участка нозирларига ҳам ҳамма ерда самарали ишлашлари учун етарли шарт-шароитлар яратилмаётганини айтиб ўтиш жоиздир. Ҳолбуки, маҳаллага бириктирилган нозирлар маҳалла фуқаролар йиғини қошида бўлиши лозим. Маҳалла нозирлари ва маҳалла билан ҳамкорликда ишлаб чиқилган Дастур асосида фаолият кўрсатишлари мақсадга мувофиқдир.

Маълумки, ижтимоий ҳимоя давлатимиз сиёсатининг устувор йўналишларидан бири қилиб белгиланган. Кучли ижтимоий ҳимояни амалга ошириш борасидаги саъй-ҳаракатларни маҳалла оқсоқоллари аҳоли ўртасида кенг тарғиб қилишлари зарур. Токи халқ ўзини ҳимоя қилувчи, қийин чоғда кўмак берувчи ҳукумат, маҳаллий ҳокимият борлигини қалбан сезсин. Шундагина улар турли ёлғон-яшиқ ваъдаларга учмайдилар. Аёлларимиз, болаларимизга берилаётган имтиёзлардан бохабар бўлиш уларда Президентимизга, юртимизга бўлган ишонч ва меҳр-муҳаббат ришталарини янада маҳкамроқ бўлишининг муҳим омилига айланади.

Маълумки, Ўзбекистон мустақилликни қўлга киритганидан сўнг бозор иқтисодига асосланган ҳуқуқий демократик давлат қуришга киришилди. Ўзбекистон Республикаси Конституциясида кафолатланган виждон эркинлиги ҳуқуқи ҳар қандай диний эътиқод учун йўл беради.

Сўнги йилларда бизнинг диёримизда ҳам пайдо бўлиб, масжидларда, номозхонлар орасида ихтилофлар келтириб чиқарган, жамоат ўртасида турли иғво, фитна тарқатиб, ҳаттоки оила аъзолари ичида келишмовчиликлар чиқариб, яъни отани болага, болани отага, акани укага қарши қилиб қўйишгача олиб келган оқимлардан бири "Ҳизбут-таҳрир"дир. Мазкур оқимнинг сиёсатлашган Исломни ташвиқ этишини, диний фанатизмнинг аланга олишига кўмаклашиб келаётганлигини, фуқаровий бўйсунмасликка даъватларини бугун яхши биламиз ва бу ғаламисликдан кенг халқ оммасини огоҳ этишимиз лозим.

Кечагина кўз олдимизда тўп тепиб, тенгдошлари билан болалик, ўспиринлик даврининг шавқи ва завқидан бахраманд бўлиб юрган фарзандларимиз бирданига бошларига оқ дўппи кийиб, тоат-ибодатга берилишлари, ёшларига ярашмаган соқол ва мўйлаб ўстиришлари, диний адабиётларга билиб-билмай рўжу қўяётганликлари, қизларимиз, ёш жувонларимизнинг миллатимиз, иқлимимиз хусусиятига мос келмайдиган қоп-қора ҳижобга бурканишлари барча-барчамизни бу борадаги фаолиятимизни бутунлай ўзгартиришимиз, тарбияни, энг аввало, ғоявий тарбияни устувор йўналиш деб белгилашимизни тақозо қилади. Бу, ёшларимизни динсиз, худосиз қилиб тарбиялаш лозим, дегани эмас, албатта. Чунки дин, — деб таъкидлайдилар Президентимиз Ислом Каримов "Туркистон-пресс" ахборот агентлиги мухбирининг саволларига берган жавобларида, — бизнинг қон-қонимизга, онгу шууримизга шу қадар теран сингиб кетганки, уни ҳеч қандай ташвиқот билан чиқариб бўлмайди. Дарҳақиқат, Оллоҳ қалбида, юрагида бўлган республикамизда яшовчи ҳар бир мусулмон фарзанди ўзини мана шу муқаддас диндан айри ҳолда тасаввур қилиши мумкин эмас. Фақат ёшлар дин нимаю сохта ақидалар нима, ким пок ниятли художўй инсону, ким мунофиқ риёкор эканини яхши англаб олмоқлари лозим.

Эндиликда маҳалла оқсоқоллари ва фаоллари фақатгина иқтисодий жиҳатдан ночор, кам таъминланган оилалар билан шуғулланиб қолмай, балки мафкуравий соҳада ҳам фаоллик кўрсатишини давр талаб қилаяпти. Маҳаллада маънавий-мафкуравий ҳаётни фаоллаштиришда жамоат ташкилотлари, жамғармалар вакилларининг аҳоли турар жойларига кўпроқ бориб, фуқаролар билан тез-тез учрашиб туришлари мақсадга мувофиқдир. Бу учрашувларда ҳозирги вазият, шаҳар, туманларда олиб борилаётган ишлар ҳақида тўлароқ ахборот бериш, ўз навбатида, аҳолининг кайфиятини ўрганиш, ундан тегишли маълумот олиш, турмуш ҳақида, жаҳондаги ва мамлакатда юз бераётган турли воқеалар тўғрисидаги миш-мишларнинг олдини олиш имконини беради.

Мамлакатда юз бераётган ижобий ўзгаришлар, иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш палласида сиёсий партияларнинг қарашлари ҳам муҳим ўрин тутишини асло ёддан чиқармаслигимиз керак. Мазкур партиялар фақатгина кузатувчилик фаолияти билан шуғулланиб қолмай, жамият тараққиётига сабаб бўла оладиган таклифларни дадиллик билан киритсалар, қани эди.

Дунёнинг турли минтақаларида содир бўлаётган, лекин ўз моҳиятига кўра, бутун инсоният мавжудлигига хавф солиб турган турли хил нохуш ҳодисаларни таҳлил қилиб, уларнинг барчасида инсон омили бош сабабчи эканлигини англаб етиш қийин эмас. Германия олимларининг тадқиқотларига кўра, 1945-1995 йиллар орасида, яъни қирғин-барот иккинчи жаҳон урушидан кейинги 40 йиллик "тинчлик ҳукм сурган даврда" инсоният атиги 26 кун тинчлик нашидасини сурган экан. Шу йиллар давомида турли хил можаролар ўпқонида бегуноҳ ҳалок бўлганлар сони 25-35 миллионни ташкил қилар экан. Немис олимлари ўз тадқиқотларида миллатчилик, зўравонлик ва диний экстремизмнинг барчаси инсонда ақл фаросат, маданият ва маърифат етишмаслиги оқибатида рўй бериши ҳақида тўғри хулосага келишган.

Биргина ушбу мисолнинг ўзиёқ юртимизда ўрнатилган тинчлик, ижтимоий барқарорлик биз учун нақадар қадрли ва олий неъмат эканлигининг исботидир.

Мамлакатимизда кучли давлат, кучли жамият қуришни ўзимизнинг асосий вазифамиз деб билсак, экстремистик гуруҳларнинг ҳар қандай кўринишига нисбатан шафқатсиз бўлмоғимиз лозим. Зеро, биз Юртбошимиз каби Ватан, миллат тақдири ҳар биримизнинг қўлимизда эканлигини, бунинг учун ўзини шу юрт фарзанди деб билган ҳар бир инсон масъул бўлиши лозимлигини ҳеч эсимиздан чиқармайлик.

Шукритдин ПАХРУТДИНОВ.

МАТБУОТИМИЗНИНГ БУГУНИ ВА ЭРТАСИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Матбуотимизнинг оғриқли нуқталаридан бири — бу почта хизматидир. Жойларга газета-журналлар ўз вақтида етиб бормаётгани, таҳририятларга йўлланаётган хат-хабарлар вақтида етиб келмаётгани тўғрисида кўп бор айтилмоқда, аммо ўзгариш бўлаётгани йўқ. Матбуот танқидига муносабат масаласида ҳам жиддий муаммолар мавжуд. Авваллари собиқ мафкуранинг оқловчи ёки қораловчи ваколатига эга матбуоти, «фалон танқидий мақоламизга фалон кун ичида жавоб беришингизни сўраймиз» қабилидаги ультиматум хатлари жўнатар эди. Демократия шароитида бундай қилинмайди. Ҳар ким ўз дунёқараши, виждони, хизмат масъулиятидан келиб чиқиб, матбуот чиқишларига жавоб қайтариши, танқидга муносабат билдириши, муаллиф билан баҳслашиши мумкин. Лекин бундай эркинликдан ўз манфаатлари йўлида фойдаланаётган раҳбарлар ҳам йўқ эмас.

Ҳар бир миллий матбуотнинг жорий вазифалари шу матбуот мансуб бўлган жамият олдида турган вазифалардан келиб чиқади. Бугунги ўзбек миллий матбуоти, журналистикаси олдида мустақилликни мустаҳкамлаш, истиқлол манфаатларини ҳимоя қилиш, янгича дунёқарашни шакллантириш, ёшларни тарбиялаш, адашганлар фожиасини кўрсатиб бериш, мамлакатимизда кечаётган ижтимоий-сиёсий жараёнларни дунёга кўрсатиш вазифаси турибди. Матбуотимиз равнақи йўлида кўрилаётган чора-тадбирлар, Вазирлар Маҳкамасининг журналист кадрлар тайёрлашни яхшилаш тўғрисидаги қарори ва бошқа имкониятлар барча матбуотчиларни шу йўлда бирлашишга даъват этади.

Аҳмаджон МЕЛИБОЕВ,
Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси ҳамраиси.

"ЙИЛНИНГ ЭНГ ЯХШИ ЖУРНАЛИСТИ"

Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси томонидан "Йилнинг энг яхши журналисти" /1998 йил/ танлови якунланди.

Танловда республикамиз вилоятлари, шаҳар ва туманлари газеталари, радио ва телевидениесидан тақдим этилган олтмишдан зиёд ижодий иш намуналари кўриб чиқилди.

Мустақил Ватанимиз ҳаётининг барча соҳаларида амалга оширилаётган ислоҳотлар, улкан бунёдкорлик ишларини, кенг кўламдаги янгиланишларни, ватандошларимизнинг онгу шууридаги ўзгаришларни оммавий ахборот воситаларида ёритишда фаоллик кўрсатаётган, ўз ижодлари билан матбуотимизни янада демократлаштиришга ҳисса қўшаётган қуйидаги журналистлар танлов ғолиблари деб топилдилар:

I соврин

Кимё Хўжаева — ЎзТВ "Ахборот" дастури шарҳловчиси

Сафар Остонов — ҳуқуқий мавзуда шарҳловчи

Исмоил Сулаймонов — "Халқ сўзи" газетаси бўлим муҳаррири

II соврин

Беҳзод Усмонов — ЎзА республика ахбороти таҳририяти бош муҳаррири

Хайрулло Нуриддинов — ЎзТВ "Давр" дастури шарҳловчиси

Юнус Узоқов — "Ўзбекистон овози" газетасининг мухбири

III соврин

Людмила Кучеренко —"Народное слово" газетаси бўлим муҳаррири

Собиржон Далахўжаев — "Водил ёғдуси" (Фарғона тумани) газетаси бош муҳаррири

Бекназар Тўйназаров — "Овози тожик" газетаси бўлим муҳаррири

Рағбатлантирувчи мукофот

Ольга Харченко — "Вечерний Ташкент" газетаси бўлим муҳаррири

Алишер Рисқиев — ЎзА фотомухбири

Асрор Мўминов — "Спорт" газетаси бош муҳаррирининг ўринбосари

Танлов ҳайъати барча ғолибларни қутлайди ва ўз ижодий ишлари билан танловда қатнашган журналистларга миннатдорчилик билдиради.

(ЎзА)

Ўзбекистон Миллий ахборот агентлигида Президент Ислом Каримовнинг ЎзА мухбири саволларига жавобларида ўртага қўйилган вазифалар муҳокамасига бағишланган йиғилиш бўлди.

ЁШЛАР ТАРБИЯСИ — БАРЧАМИЗНИНГ ВАЗИФАМИЗ

Давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, бугунги кунда энг долзарб вазифа — вояга етиб келаётган ёш авлодни камол топтириш, уларнинг қалбида миллий ғоя, миллий мафкура, Ватанга меҳр-садоқат туйғусини уйғотиш, ўзлигини англаш, миллий ва умумбашарий қадриятлар руҳида тарбиялашдан иборатдир.

Йиғилишда бу борада оммавий ахборот воситалари фаолияти ҳам катта аҳамият касб этиши алоҳида қайд этилди. Тарғибот ва ташвиқот ишларини тор доирадан олиб чиқиш, жамиятнинг барча қатламларига кириб боришига эришиш, матбуот саҳифаларида ҳаётимизнинг турли жабҳаларида кечаётган жараёнларни кенг ёритиш ва таҳлил этиш, айниқса миллий мафкурамизнинг асосий мақсадларини халққа, биринчи навбатда ёшларга содда, ҳаққоний ва тушунарли тарзда етказиб бериш лозимлигига эътибор қаратилди.

(ЎзА)

2 - МАҚОЛА

ЎЗБЕКИСТОН: РАҚОБАТБАРДОШ БАНК МУҲИТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ САРИ

БАНК НАЗОРАТИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ

Марказий банкнинг тижорат банклари назорат қилиш ваколати иккита ҳуқуқий ҳужжат — «Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки тўғрисида» ва «Банклар ва банк фаолияти тўғрисида»ги қонунларда аниқлаб берилган. Жумладан, «Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки тўғрисида»ги Қонуннинг 50-моддасида Марказий банк банк тизими барқарорлигини сақлаб туриш, омонатчилар ва кредиторларнинг манфаатлари ҳимоя қилинишини таъминлаш мақсадида банклар фаолиятини назорат қилиши ва тартибга солиб бориши кўрсатилган. Бундан ташқари, «Марказий банкнинг назорат вазифаларини бажаришга доир ваколатлари» деб номланган 51-моддада Марказий банкнинг банклар, уларнинг филиаллари ва банк билан узвий боғланган юридик шахсларнинг фаолиятини текшириш ҳамда тартиббузарларга нисбатан санкциялар қўллаш ҳуқуқига эгалиги айтилган. «Банклар ва банк фаолияти тўғрисида»ги Қонуннинг 44-моддасида ҳам Марказий банкнинг назорат қилиш ваколати кўрсатилган ва банклар фаолиятини текшириш Марказий банк томонидан белгиланадиган тартибда амалга оширилиши уқтирилган. Қонунларга асосан, Марказий банк томонидан бир қанча меъёрий ҳужжатлар ишлаб чиқилиб, тасдиқланган. Банк назорати бўйича:

— капиталлар адекватлиги;
— ликвидликни бошқариш;
— хавфли ва носоғлом банк фаолияти;
— кредитлар миқдорининг бир заёмчига чегараланиши;
— банклар ўртасида ва уларга алоқадор шахслар билан операциялар;
— кредитлар бўйича фоизларнинг оширилмаслиги;
— кўчмас мулкка эгалик;
— кредит сиёсати;
— кредит ҳужжатларини расмийлаштириш;
—ички аудитга нисбатан талаблар қўйилган меъёрий ҳужжатларнинг аҳамияти сезиларлидир.

Бу меъёрий ҳужжатларнинг янги таҳрирда қабул қилиниши тартибга солиш жараёнини анчагина яхшилади. Марказий банк банк ходимларидан қисқа муддатларда янги талабларнинг бажарилишини таъминлашга саъй-ҳаракат қилмоқда. Шу мақсадда туркум семинарлар ташкил этилди, уларда банклар ходимлари меъёрий базадаги ўзгаришлар бўйича тушунча олмоқдалар. Умуман олганда, Марказий банк Банк назорати бўйича Базель комитети асосий принципларида кўрсатилган талабларга мос амалий назоратни йўлга қўйишда жиддий муваффақиятга эришди. Бу ўзгаришлар мамлакатда банк фаолиятини янада такомиллаштириш учун асос бўла олади. Кейинги босқичда амалга ошириладжак ишлар орасида:

— хусусий мулк ва шартномавий ҳуқуқларга дахлдор фуқаролик қонунчилиги мезонларини ривожлантириш;
— тижорат фаолиятини амалга ошириш жараёнида туғиладиган, муносабатларни тартибга солиб борадиган Тижорат кодексини ишлаб чиқиш ва қабул қилиш;
— муддати узайтирилган мажбуриятларни бажаришга мажбурлаш тартибларини такомиллаштириш;
— кредитларни қайтаришга қўйилган мулкларни марказлашган тартибда қайд этишни таъминлаш;
— банкротлик тартибларини такомиллаштириш бор.

Марказий банкнинг банклар устидан маъмурий назоратдан қонуний назорат тизимига ўтишни таъминлашдаги саъй—ҳаракатлари таҳсинга сазовордир. Аммо назоратга нисбатан ёндашувларни янада ўзгартириш учун ҳали қилинажак бирталай ишлар ҳам мавжуд.

МУАММОЛИ БАНКЛАР ВА БАНКЛАР ТАРКИБИНИ ҚАЙТА ЎЗГАРТИРИШ

Тижорат банкларидаги муаммоларни ўз вақтида аниқлаш ва уларни самарали ечиш масаласи Марказий банкнинг алоҳида диққат марказидадир. Шу мақсадда масофадан туриб бошқариш бошқармасида махсус бўлим очилган. Ҳозирги вақтда бўлим мутахассислари муаммоли банклар билан ишлаш усуллари ва тартибларини ишлаб чиқмоқда. Бир неча ой давомида жойларда ўтказилган инспекциялар кўрсатишича, банклар ўзидаги қийинчиликларни камайтиришга мойилдирлар. Бунга сабаб, бир томондан, Марказий банк берадиган санкциядан ҳадик бўлса, иккинчи томондан, активлар таснифининг етарли сифатга эга эмаслигидир. Шу боис Марказий банк банклардаги юзага келажак муаммоларни барвақт аниқлаш мезонларини таркиб топтириш ва уларнинг ечимини топиш чораларини қўлламоқда.

Тузатиш чораларида, оқланиш режаларида банк муаммосини бартараф этиш бўйича Марказий банк билан тижорат банки ўртасида ёзма битим, масалан, Ўзаро тушуниш тўғрисида меморандум тузилиши лозим. Бундай меморандумда одатда тижорат банки меморандумда қабул қилинган мажбуриятларни бажармаган ҳолларда, Марказий банк томонидан кўриладиган тузатиш чора-тадбирлари акс этади.

Бундан ташқари, ҳозирги вақтда муаммоли банклар билан ишлаш бўлими банклар муаммоларини ҳал қилиш бўйича ёзма тартиблар ва сиёсат пакетини (бошланғич босқичда) тайёрламоқда. Тилга олинган сиёсат ва тартибларда қуйидаги соҳалар қамраб олинган:

— муаммоли банклар билан ишлашда назорат гуруҳининг алоҳида ваколатлари ва мажбуриятлари;
— банкнинг тўловга қобил эмаслигини эътироф этиш асосларини аниқлаш. (Тўловга қобил эмаслик асосан банк активлари қиймати мажбуриятларидан паст бўлган ҳолларда аниқланади);
— муаммоли банкларга нисбатан қўлланиладиган мажбурий чоралар: раҳбариятнинг алмаштирилиши, кредитлаш ва инвестицион фаолиятини чеклаш, дивидендлар тўловини таъқиқлаш ва банкни тугатиш;
— банкларда пайдо бўладиган муаммоларга нисбатан тузатиш чораларини ўз вақтида ишлаб чиқиш ва қўллаш. Бошқа мамлакатлардаги тажрибалар кўрсатишича, банк муаммосига диққат қилинмаса, вақт ўтиши билан унинг «дарди» оғирлашиб боради.

Жаҳон амалиётида муаммоли банкларнинг банк тизимини гирифтор этиши мумкин бўлган тўлқинли таъсирни камайтириш учун, тўловга қобил бўлмаган банкларни таркибан қайта ўзгартиришади ёки тугатишади. Бу жараён одатда ёмон активларни банк балансидан чиқариб ташлаш ва кейинчалик бирлашиш, муаммоли банкнинг бошқа бир банкка қўшилишини ўз ичига олади. Банк балансидан муаммоли активларни олиб ташлашдан асосий мақсад — ҳар бир активни амалга оширишдан тушадиган тушумларнинг энг юқори даражасини таъминлаш бўлиб, бу алоҳида давлат ёки хусусий агентлик томонидан бошқарилиши мумкин.

Шундай қилиб, муаммоли банклар билан ишлаш бўлимининг асосий вазифаларидан бири банкларнинг илгариги нуфузини тиклаш жараёнида иштирок этишдир. Бу сира оқланиш банкнинг янги эгалари ҳисобига кўпинча қайта капиталлаштириш шаклида амалга оширилади. Бундай ҳол давлат банки фаолиятида учраса, энг мақбул йўл унга хусусий сармояни жалб этишдир.

Муаммоли банклар билан ишлашнинг муваффақияти кўп жиҳатдан ходимларнинг малака ва билим даражасига боғлиқдир. Буни ҳисобга олган Халқаро Тараққиёт Агентлиги ўқитиш ва тренинг ўтказиш учун шу соҳада тажрибага эга бўлган чет эллик маслаҳатчиларни Марказий банкка таклиф этиб, техник ёрдамни ўз ҳисобидан молиялаштирмоқда. Маҳаллий мутахассисларнинг малакасини ошириш хорижий маслаҳатчиларнинг иштирокини тобора камайтириш билан бир вақтда олиб борилмоқда. Муаммоли банклар билан ишлашдан кутилган мақсад улар дуч келган қийинчиликларни аниқлаш ва бартараф этишдир. Банк тизимининг равшанлиги унинг барқарорлик шартларидан биридир. Бу хорижий инвесторларни жалб этиш нуқтаи назаридан ҳам муҳим аҳамиятга эга, чунки улар маблағларини жойлаштиришни режалаётганда объектнинг реал аҳволидан тўлиқ бохабар бўлишга ҳаракат қиладилар.

МАЛАКА ОШИРИШ

Иқтисодиётни ислоҳ қилиш жараёнлари Ўзбекистон банкларидан ўзларининг ижтимоий ҳаётдаги аҳамиятини сезиларли оширишни талаб этади. Банк тизимини ислоҳ қилиш банк фаолияти, айниқса, давлат банки характерини тубдан ўзгартиришга ниҳоятда боғлиқ. Банк тизимини оқилона ташкил этиш, унинг самарадорлигини ошириш барча даражадаги раҳбарлардан мижозлар, ташкилотлар, саноат ва умуман, мамлакат талабларига тўла жавоб берадиган яхши тайёргарлик кўришини талаб қилади. Тажрибаларимдан аёнки, банк ходимларининг малака даражаси ўта муҳим омилдир. Бунга банк ходимларининг қўшимча ўқуви, билими ва кўникмаларини ошириш билан эришиш мумкин. Бу тижорат банкларига ҳам, Марказий банк ходимларига ҳам бирдай тегишлидир. Банкда ишлашга келаётган ходимлар изчил ўқув курсларини ўташлари керак. Фақат мана шундагина улар зиммаларига масъул қарорлар қабул қилиш масъулиятини олишлари мумкин.

Иқтисодий ўзгаришларнинг жадал суръати, банк тизими олдига қўяётган вазифалар банкларда ҳам ана шундай тез ўзгаришлар таъминланишини тақозо этмоқда. Банк тизими ўсиб бораётган талаблар билан қадамба-қадам бормоғи учун бутун тизим ходимлари ва мутахассисларининг аниқ мақсадга йўналтирилган комплекс ўқувини ташкил этиш лозим.

Буни ҳисобга олган Марказий банк сўнгги бир неча йил ичида банк ходимларини хорижий мутахассислар қўлида ўқитиш борасида кенг дастурни амалга оширди. Банк фаолиятининг умумий масалалари бўйича, шунингдек, жойида инспекция ўтказиш ва масофадан туриб назорат қилиш билан бир вақтда янги қонун ва меъёрий ҳужжатларни тушунтириб берадиган махсус курслар ташкил этилди. Бугунги кунда назорат ишини пухта йўлга қўйишда тренинглар ўтказишга алоҳида эътибор берилмоқда. Хорижлик маслаҳатчилар «тренировка гуруҳи» концепциясидан фойдаланиб, амалий машғулотларни аудиторияларда олиб бормоқдалар. Жойида инспекция ўтказиш чоғида маслаҳатчилар бевосита тижорат банкларида бўлиб, амалий инспекция ўтказиш бўйича маслаҳатлар бермоқда.

Чет эллик маслаҳатчилар бераётган ўқувнинг жорий дастурида банк фаолияти ишончлилиги, яхлитланган бухгалтерия ҳисоби, кредитлаш ва инвестициялаш, кредит ҳужжатларини юритиш ва молиявий менежментга алоҳида эътибор берилган. Мавжуд ўқув дастурида бухгалтерия ҳисоби ва молиявий корпоратив соҳасининг мана бу жиҳатлари:

— қабул қилинган бухгалтерия мезонлари ва концепцияларини кўриб чиқиш;
— таблицаларни тузиш ва коэффициентларни изоҳлашга урғу берилган молиявий ҳисоботларни таҳлил этиш техникаси, пул оқимини миқдорий аниқлаш ва мўлжаллаш, саноат йўналишлари ва характеристикаси таҳлили, молиявий маълумотларни баҳолаш сифати;
— қарздорлик сабабларига урғу берилган молиявий корпоратив асослари, пул маблағларига дахлдор тўлов ва таваккалчиликлар манбалари, заҳиралар ва кредитор қарздорликни бошқариш;
— кредитлаш ҳужжатлари мезонлари ва кредитларни доимий маъмурий жиҳатдан кўриб бориш;
— муаммоли кредитлар пайдо бўлишининг олдини олиш, кредитлар аҳволи ёмонлашувининг барвақт огоҳлантириш тизимини қўллаш;
— муаммоли кредитлар стратегиясини ишлаб чиқиш ва бошқариш қамраб олинган.

Бундан ташқари, банк иши умумий тушунчалари ва асосий сиёсатига дахлдор масалаларда ҳам ўқув ташкил этиб бориш режалаштирилган. Жумладан:

— ғазна ва валюта операцияларини бошқариш;
— активлар ва пассивларни бошқариш;
— ички аудит ва назорат;
— ахборот бошқаруви тизими ва ахборот технологиясини бошқариш ва уни назорат этиш;
— кадрлар бошқаруви ва уларнинг хизмат мансабини кўтариш;
— институционал сиёсат, режалаш ва стратегик ривожланиш масалалари бор.

Марказий банкнинг банк назорати хизматида ишлашга — бу инспекция қилишми, масофадан туриб бошқаришми ёки муаммоли банклар билан ишлашми, бундан қатъий назар — унга узоқ муддатли мансаб сифатида қаралиши керак. Банк назорати ходимларини ўқитиш анча вақт ва маблағ сарфлашни тақозо этади. Айрим мамлакатларда банк инспекторини тайёрлашга тўрт-беш йил вақт сарфланиши кузатилган. Шу боис назорат қилиш ходимларини мунтазам ўқитиб бориш баробарида уларнинг хизмат мавқеи ошиб боришини таъминлаш ва банк назорати тизимида ушлаб қолишини таъминлаш керак.

Ўзбекистон Марказий банкининг кейинги йилларда молия соҳасини янгилаш бўйича қўлга киритган натижалари яхши таассурот қолдиради. Халқаро тараққиёт Агентлиги томонидан молиялаштирилган Ўзбекистоннинг молия соҳаси билан ишлаш дастури ўзининг икки йиллигини нишонлади. Ўзбекистон эришган ютуқлар бундай ислоҳотлар ўтказилаётган МДҲнинг бошқа давлатларига нисбатан бугунги кунда анчагина салмоқлидир. Жуда қисқа вақт ичида бозорга йўналтирилган банк тизими ва банк назорати яратилишида сезиларли тараққиётга эришилди. Марказий банк Банк назорати бўйича Базель комитети асосий принципларига мос келадиган меъёрий базани шакллантирди. Банк бухгалтерия ҳисоби кўп жиҳатдан молиявий ҳисоботнинг халқаро талабларига яқинлаштирилди.

Шунга қарамай, банк тизими ва банк назоратини такомиллаштириш бўйича ишларни давом эттириш, CAMEL тизимида ҳар йили банкларни инспекция қилиб боришни давом эттириш керак. CAMEL тизимида комплекс инспекция қилиш Марказий банкни муайян банкнинг ишончлилиги ва барқарорлиги даражасини аниқлаш зарур бўлган асосий ахборотлар билан таъминлай олади. Шу билан бирга, банклар томонидан ўз активларини мунтазам таснифлаб бориш ва зарур резервларни шакллантириш катта аҳамиятга эга. Пировардида буларнинг ҳаммаси Ўзбекистон банклари амалга оширадиган молиявий воситачилик самарадорлигини энг юқори даражага олиб чиқади. Шунингдек, банкларнинг кредит портфелини ёмон аҳволга олиб келадиган, банк томонидан молиялашни кутиб яшайдиган, яъни яшашга ноқобил корхоналарни тугатиш имкони пайдо бўлади. Марказий банк ва ҳукумат банкларда корпоратив бошқарувни яхшилаш учун изчил чора-тадбирларни кўрмоқда. Банк тизимига хусусий сармояларни жалб этиш фаол рағбатлантирилмоқда. Банк активларини айрим соҳаларга марказлаштириш ва йирик акциядорларнинг банк активларидаги мулки камайтирилмоқда. Ҳукумат тижорат банкларидаги давлат улуши қисқартирилишини ва банкларни хусусийлаштиришни устивор вазифа қилиб белгилади.

Келгусида Ўзбекистонда банк иши янада мураккаблашиб боради. Кейинги икки йил банк тизимини барқарорлаштириш ва янада яхшилаш бўйича қатъий қарорлар қабул қилишда катта сиёсий ирода талаб этади. Қувонарлики, Ўзбекистон инфратизим ривожланаётган жараёнда жойлашганки, бу ўзгаришлар ва ўсишларни мониторинг қилиб бориш, шу тариқа Таиланд, Индонезия, Россия ва Жанубий Кореяда юз берган муаммоларни четлаб ўтиш имконини беради.

Мақола муаллифи Марказий банкда ўзига ва ходимларига ишчан муҳит яратиб бергани ва ҳамкорлик қилгани учун ҳамда кўпгина тижорат банклари вакиллари билан ўтказган самимий муҳокама ва мулоқотлари, шунингдек, уларнинг Ўзбекистонда сифатли банк хизмати кўрсатиш ва жорий этишга ҳамда банк иши даражасини оширишга бўлган куч-ғайратлари учун миннатдорчилик билдиради.

Терри СТРАУД.

БАЙРАМИНГИЗ МУБОРАК БЎЛСИН, АЗИЗ ҲАМКАСБЛАР!

Сиз суратда кўриб турган таниш чеҳралар миллий матбуотимизнинг биринчи олий маълумотли журналистларидан бир гуруҳи.

Собиқ Ўрта Осиё Давлат университетининг филология факультети қошида очилган журналистика бўлимини тамомлаган бу журналистлар республикамизда чиқадиган матбуот таҳририятларига кириб келишганига ярим аср бўлибди.

1949 йилда машаққатли журналистик касбини танлаб 1954 йилда унинг соҳиби бўлиб чиққан 29 нафар қалам аҳлининг тақдирига назар ташлар эканмиз, фақат эзгулик туйғулари қамраб олади, кишини. Ҳаёт, оқсоқоллик гаштини суриб юрган кечаги журналист талабалар ҳамон бирбирлари билан мунтазам учрашиб туришади, гап-гаштаклари шу вақтгача бардавом. Нафақат ўзлари, дунёдан бевақт ўтган ҳамкурслари оиласидан ҳам хабардор бўлиб туришади.

Оддий ишчи, деҳқон, зиёлилар оиласидан чиққан, матбуот қозонида қайнаб камолга етган, улар орасидан жамоат ва давлат арбоблари, ёзувчилар, олимлар етишиб чиққан. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, ёзувчи ва публицист Расул Раҳмонов, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими Исмоил Сулаймонов, ёзувчи Жонрид Абдуллахонов, драматург Муҳаммаджон Хайруллаев, олим ва таржимон Асил Рашидов, Тоҳир Пидаев, Тўлаган Нажмиддинов, Воҳид Абдуллаев, Мирсобир Мирҳамидов, Собит Тоиров шулар жумласидандир.

Ўтган даврда ҳозирги Тошкент Давлат университети журналистика факультетини тамомлаб чиққан шуларга ўхшаш юзлаб қалам соҳиблари устозларимизни байрам билан қутлаб, уларга узоқ умр, сиҳат-саломатлик тилаймиз.

Ўз мухбиримиз.

СУРАТДА: (чапдан ўнгга) Воҳид Абдуллаев, Асил Рашидов, Исмоил Сулаймонов, Мирсобир Мирҳамидов ва Расул Раҳмонов.

ВОДИЙДА ЯГОНА

... Истиқлолнинг дастлабки йиллари эди. Тўғрироғи, унинг бир йиллиги арафаси. Мен у вақтда вилоят ички ишлар бошқармасида масъул лавозимда бўлганлигим учун жиноятчиликка қарши курашнинг ҳамма туридан, жумладан матбуот ва телевидение кучидан унумлироқ фойдаланишга ҳаракат қилар эдим. Ёшлар орасида ўсиб бораётган жиноятларнинг олдини олиш мақсадида давра суҳбати ўтказишни маслаҳат қилиб, режалаштириш учун «Андижон тижорат студияси»га (ўша вақтда шундай номланган эди) боришга тўғри келди. Менга «Зангори олов» корхонасининг автомашиналари сақланадиган гаражни кўрсатишди. Ҳайрон бўлдим. Негаки, атрофи баланд қилиб ўралган ҳайҳотдек бу гараж ичида ишга яроқсиз ўнлаб юк машиналари, сочилиб ётган эҳтиёт қисмлар уюмлари орасидан мунғайибгина турган бир бинони, ўзларининг таъбири билан айтганда «гараж клуби»ни «студия» деб кўрсатишди. Маълум бўлишича, эндигина тетапоя бўла бошлаган студияда ҳаммаси бўлиб тўртта оқ-қора телевизор, бир дона видео-камера, икки дона видеомагнитафон, жами саккиз ходим (техник хизматчилар ҳам шу ҳисобда) билан уй шароитидан мутлақо фарқ қилмайдиган мана шу бинода 1992 йилнинг март ойидан бошлаб ёшлар телевидениеси кўрсатувлари эфирга узатила бошлаган экан. Мени студия директори Шуҳрат Аҳмедов қарши олди. Нозик ва нимжонгина кўринган бу йигитнинг кўзларидаги олов, ишончга йўғрилган гап-сўзи, хусусан, қатъий хатти-ҳаракатлари билан ўшандаёқ яхши таассурот қолдирган эди...

Телевидение

Йиллар ўтди. Жамоа аста оёққа туриб, халққа танила бошлади, кўрсатувлар кўлами тобора кенгайиб, клуб биноси энди ходимларгагина эмас, балки ишбилармонлик оқибатида кетма-кет келтирилаётган замонавий телеаппаратураларга ҳам торлик қила бошлади. Шундоқ қилиб, шаҳар ва вилоят ҳокимликларининг бевосита ёрдами ва ҳомийлигида ЁТРК жамоаси учун иккита гўзал ва ҳашаматли бино қурилиб, фойдаланишга топширилди. Водийда ягона бўлган «БЕТА-КАМ СП» системаси, жаҳон телекўрсатувлари андозаларига жавоб бера оладиган видеокамералар ҳамда монтаж аппаратлар ходимлар ихтиёрига бериб қўйилди. Худди шунинг учун ҳам водийда ўзаро рақобат асосида фаолият кўрсатаётган ўн бешга яқин телестудиялар ичида ЁТРК кўрсатувлари сифати, мазмундорлиги билан эл оғзига тушди. Бугун бу кампания кўрсатувларини Андижон, Фарғона, Наманган халқидан ташқари қўшни Қирғизистоннинг Ўш, Жалолобод ҳамда Тожикистоннинг Ленинобод вилоятида истиқомат қилаётган миллионлаб мухлислар томоша қилмоқда. ЁТРК таркибида рус ва ўзбек тилларида фаолият кўрсатаётган «Эхо Долина» («Водий садоси») номли суткасига 24 соатдан эшиттириш олиб бораётган радиостудия, 1997 йилнинг июнь ойидан бошлаб катта тираж (18-20 минг нусха)да чоп этилаётган «Тасвир» газеталари аллақачон ўз мухлисларини топиб улгурган. Айтиб ўтганимиздек, етти-саккиз ходими билан яқиндагина иш бошлаган бу ишчан жамоа ходимлари сони бугун саксонга етди.

«Зангори олов» клубида сухандонликдан иш бошлаган Ғайрат Болтабоев бугун кампаниянинг бош директори, ўша вақтдаги тасвирчи Комилжон Парпиев бош директор муовини, Раҳимжон Бўрибоев талабчан устоз, тажрибали муҳаррир. Бош муҳаррир Ҳосилбек Эгамбердиев изланишлари эса алоҳида мақтовга лойиқ... ва ҳоказо. 1997 йилнинг июль ойида ёпиқ турдаги ҳиссадорлик жамоасига айланганидан сўнг, ўзи йўргаклаган жамоага раис этиб сайланган Шуҳрат Аҳмедовнинг орзуси эса битта: бугунги кунда водийда ягона, деб тан олинган ЁТРКни республика миқёсида ҳам танитиш, телестудиялар ичида ягона бўлмаса ҳам, пешқадамликни эгаллаш. У мана шу йўлда югурибелади, тинмай изланади, имкон қидиради. Назаримда, ЁТРК муваффақиятлари сири уларни тинимсиз ўз устида ишлашлари-ю, ижодий изланувларида, ўз фикрларини, айтмоқчи бўлган гапларини томошабинга лўнда, содда қилиб етказувида. Ва энг муҳими, бир қолипда эмас, бош муҳаррир ва кўрсатув олиб борувчи ходимларнинг мустақил, эркинлиги, вазиятдан келиб чиқиб, қарор қабул қилишларида бўлса керак. 27 июнь куни уларнинг ҳам байрами. Биз мана шундай журъат, шижоат ЁТРК ходимларида бундан буён ҳам кўп ва хўп бўлсин, деймиз.

Тўхтасин РАҲМАТУЛЛАЕВ.

ДЕМОКРАТИЯГА ЎРГАНЯПМИЗ

Мулоқот

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов 1996 йил 18 декабрда журналистлар билан бўлиб ўтган суҳбат чоғида жамиятни демократиялаш механизмларидан бири сифатида Ўзбекистон Миллий матбуот марказини ташкил қилиш мақсадга мувофиқлигини айтган эдилар. Дарҳақиқат, жаҳоннинг ривожланган мамлакатларида Миллий матбуот марказлари, Матбуот клублари демократик муассаса сифатида ғоят муҳим мавқени эгаллайди. Ана шу боис айтиш мумкинки, Ўзбекистон Миллий матбуот маркази мамлакатимизда ҳуқуқий давлат барпо этиш йўлида дадил илгарилаётгани, жаҳондаги илғор тажрибаларни миллий анъаналаримиз билан бойитган ҳолда қабул қилинаётганининг исботи сифатида дунёга келди.

Юртбошимизнинг ғамхўрликлари туфайли орадан кўп ўтмай пойтахтнинг Навоий кўчасидан Миллий матбуот марказига бино ажратилди. У замонавий ва миллий меъморий анъаналаримиз асосида таъмирланиб, энг янги ахборот технологиялари, асбоб-ускуналар билан жиҳозланмоқда.

Ўша тарихий учрашув чоғида Президентимиз Миллий матбуот марказининг асосий вазифаси ўзбекистонлик ва хорижлик журналистларнинг мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотлар, халқимизнинг ҳаёти, бунёдкорлик ишлари хусусида ҳаққоний ахборот олишига кўмаклашиш, улар бўш вақтининг мазмунли ўтишига, шунингдек, турли вазирликлар матбуот марказлари фаолиятини мувофиқлаштириш ва такомиллаштиришга ёрдам беришдан иборатлигини белгилаб берган эдилар.

Яқинда марказимиз ҳуқуқий шахс сифатида фаолият бошлаганига бир йил тўлади. Ана шу қисқа тикланиш жараёнида Ўзбекистон Миллий матбуот маркази юқорида қайд этилган мақсадларни амалга ошиши учун талай ишларни амалга оширди. Жумладан, марказда турли вазирликлар, идоралар, йирик ташкилотлар раҳбарлари, элчилар билан 20 дан зиёд очиқ мулоқотлар, матбуот конференциялари, тақдимот маросимлари ўтказилди. Бу анжуманларни ўтказишда биз Юртбошимизнинг «Президент ҳам, вазирлар ҳам, оддий фуқаро ҳам, ҳокимлар ҳам очиқ баҳсдан, очиқ мулоқотдан ўзини тортмаслиги шарт. Бизни сайлаган одамлар ҳокимият фаолиятидан хабардор бўлиши ва унга баҳо беришда матбуот воситачи ролини бажариши лозим», деган кўрсатмаларига амал қилмоқдамиз.

Қувонарлиси шундаки, матбуот анжуманлари ниҳоясида нафақат янгиликларга ташна журналистлар, балки вазирлар, раҳбарлар ҳам бундай мулоқотларнинг ғоят фойдали бўлаётганини қайд этмоқдалар.

Қаерда янгилик бўлса, журналист ўша ерда ҳозир бўлади. Шунинг учун биз Миллий матбуот марказини жамиятимиздаги энг долзарб масала ва муаммолар ҳақида тезкор ахборот ва янгиликларни оладиган жойга соддароқ қилиб айтганда журналисларнинг «иккинчи уйи»га айлантириш ниятидамиз. Бу ўринда вазирликлар, идоралар, йирик корхоналар, элчихоналар матбуот хизматлари билан ҳамкорликни янада ривожлантириб, улардан журналистларга мўлжалланган матбуот хабарномаларини мунтазам олиб туришни йўлга қўймоқдамиз.

Марказда хорижда матбуот соҳасида таҳсил олиб қайтган ёш журналистларнинг «33+» клуби фаолият кўрсатмоқда. Унинг анжуманларида хорижда матбуот соҳасида қандай ибратли тажрибалар мавжудлиги ва уларни миллий матбуотимизга татбиқ этиш хусусида мулоқотлар бўлиб ўтмоқда. Яқин орада марказ қошида халқаро журналистлар клуби ва спорт журналистлари ассоциацияси фаолиятини йўлга қўйиш ниятидамиз. Ўйлаймизки, бу журналистларимизнинг ихтисослашиши, тажрибаларини бойитишларида муҳим омил бўлади.

Ёш журналистларни тарбиялашга кўмаклашиш борасида ҳам марказ талай ишларни режалаштирмоқда. Бу ўринда, аввало, марказда компьютер курслари ташкил этилганини таъкидлашни истардим. Ҳозир Жаҳон тиллари университети билан ўзаро ҳамкорлик хусусида шартнома имзолашга тайёргарлик кетмоқда. Унга асосан биз Жаҳон тиллари университетининг Халқаро журналистика факультети талабалари учун маҳорат мактаблари ташкил этиш, айрим фанлар бўйича машғулотларни бевосита марказда ўтишни мўлжаллаяпмиз. Бу ерда ташкил этилган кутубхона ва компьютер маркази нафақат малакали журналистларга, балки журналистикамиз истиқболи бўлган талабаларга ҳам хизмат қилади.

Хулоса қилиб айтганда, Ўзбекистон Миллий матбуот маркази ўз фаолиятини мамлакатимиз оммавий ахборот воситалари тизимида ўзига хос жой эгаллаш, журналистикамиз ривожига ҳисса қўшиш сари йўналтирмоқда.

Амирқул КАРИМОВ, Ўзбекистон Миллий матбуот маркази раиси.

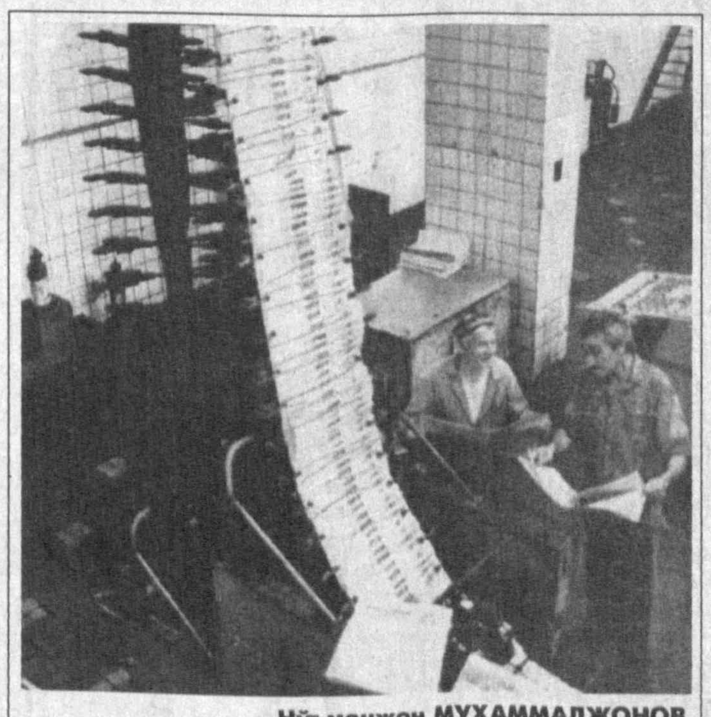

Нўъмонжон МУҲАММАДЖОНОВ олган суратлар.

КЎНГИЛДАГИНИ ТОПИБ АЙТСА, БАС

Аёллар меҳнатини енгиллаштириш, турмушини фаровонлаштириш учун нима қилаяпсизлар? Қишлоқларни газлаштириш қай аҳволда, ичимлик сув борми?.. Президентимиз Қашқадарё вилоятига ташрифи чоғида раҳбарларга, хусусан хотин-қизлар қўмиталари раисларига айнан шундай саволлар билан мурожаат қилдилар. Албатта, жавоб беришда туман раҳбарлари сал тутилиб қолишди. Нега? Сабаби аён. Ҳали газлашмаган, ичимлик суви бормаган қишлоқлар кўп. Шуларни ўйласам, радиожурналист Лобар Ҳайдарованинг вилоят радиоси орқали ойда икки марта ҳаво тўлқинларига таралаётган «Бека» эшиттиришида қанчалик долзарб масалаларни кўтараётганлигини ҳис этаман.

Эшиттириш Аёллар йили муносабати билан махсус ташкил этилган. «Ҳуқуқ ва бурч» эшиттиришига ҳам шу мақсадда асос солинган. Ҳар икки эшиттириш ҳам Лобар Ҳайдарова зиммасида. У эшиттиришларни шунчаки тайёрламайди. Аксинча, аёллар — икки уй бекалари, турли касб эгалари бўлган оналаримиз, опа-сингилларимизнинг орзу-ўйлари, интилишлари, турмуш тарзини шундоққина жонлантиради. Аёлнинг, энг аввало, она экани, онани эса Ватанга меңгзашлари, бу сифатда улуғ бир хосият борлиги, шунинг учун аёл ҳуқуқи ва бурчини билса, (инчунун бошқалар ҳам) юртимиз нақадар гуллаб-яшнаши мумкинлигини тараннум этади. Шу боис у тайёрлаётган эшиттиришлар, айниқса, «Умид ғунчалари» нақ юракка бориб тегади. Кишиларда, айниқса, ёшларда ўз ҳаётидан қониқмаслик, нималардир қилишга кучли иштиёқ уйғотади. Аслида бу хусусият Лобарнинг ўзига ҳам хос. Ана шу интилишгина уни бутун Қашқа воҳаси аҳлига танитди. Йўқса у оддий машинистка ёхуд овоз созловчигина бўлиб қолиши ҳам мумкин эди. Йўқ, у ўзидаги иқтидорни, салоҳиятни юзага чиқара олди. Энг муҳими, улуғ мақсадларни амалга оширишда фаол қатнашмоқда. Ўзингизга яхши маълум. Журналистлар олдига Юртбошимиз катта талаблар қўймоқда. Шунга яраша ишонч ҳам билдирилмоқда, илтифот ҳам кўрсатилмоқда. Буни нафақат Лобар, балки унинг ҳамкасби — Қашқадарё вилоят радиосининг мухбири Баҳодир Эргашев ҳам, Қашқадарё вилоят телерадиокомпаниясининг радиоэшиттиришлар бўйича бош муҳаррири Норбой Каримов ҳам чуқур ҳис қилишади. Шунинг учун улар баҳоли қудрат изланишмоқда. Изланишлар эса ҳартугул ўз мевасини бераётир.

Радио

— Эшиттиришларни бундан ҳам мазмунли, бундан ҳам жозибали қилиш мумкин, — дейди Норбой Каримов. — Мақсадимиз ҳам шу. Лекин техник воситаларимиз бироз эскириб қолган. Қани энди замонавий, ихчам ва қулай жиҳозлар бўлса. Албатта, бунга ҳам эришамиз.

— Ҳа, — дея унинг сўзини тасдиқлайди вилоят телерадиокомпанияси раиси Ҳусан Темиров, — Қарши телемаркази қурилиши давлат дастурига киритилди. Телерадиокомпаниямиз Австрия ва Германиянинг «Сименс» фирмаси билан тузилган шартномага мувофиқ 2000 йилда янги ускуналар билан жиҳозланади. Ўз-ўзини маблағ билан таъминлаш ҳам яхши йўлга қўйилади. Бу эса кўрсатув, эшиттиришлар савиясини оширишга хизмат қилади.

«Нақ кўнгилдагини топиб айтибди...» Журналистга ана шундай бир оғиз гап бўлса, бас. Заҳматларини унутиб, ёш боладек қувнаб кетади. Қашқадарёлик радиомухбирлар ҳар қалай кўнгилдагини топиб айтишга интилмоқдалар.

Нарзулла РАВШАНОВ, «Халқ сўзи» мухбири.

Матбуотимиз жонкуярлари

ЮРАК ТОЗА БЎЛСА...

Битта журналистнинг ўзи... ўнта одам бўлиб яшагиси келади. Чунки, журналист ўқиши керак, ўзи танлаган мавзуни ўрганиши керак, ёзиши, ёзув машинасидан ўтказмоғи керак. Ҳаммасидан ҳам кўра унинг кузатув, идрок қилув салоҳияти баланд бўлмоғи керак, — дейди «Сурхон тонги» газетасининг бўлим мудири, ёзган фельетону мақолаларининг ҳар бир жумласи элнинг оғзида афоризмларга, ҳатто латифаларга айланиб кетадиган ҳамкасбимиз Ботир Менгликулов.

Ботир ака юзлаб фельетонлар ёзган бўлишига қарамасдан — соғлом, олтмишга кириб, ҳақиқий журналист бўламан, деб турибтилар. Шу гапларига мен эътироз билдирган бўламан. Кўп ёздингиз. Хўп ёздингиз. Аллақачон ҳақиқий журналистсиз, дейман. Ботир ака яна ўз билганларидан, айтганларидан қолмайди. Журналист бўлиб мен хорижий тиллардан биттасини ўрганмадим. Сураткашликка ҳафсала қилмадим. Изчил бир журналистик тадқиқотлар қилишдан эриндим. Телерадиоаппаратуралардан фойдаланишга қизиқмадик, дейди.

Устознинг яна бир армони бор: ўттиз олти йил мухбир бўлиб ишлаган бўлса, шунинг 28 йили коммунистик — шўровий матбуотга дастёрлик билан ўтгани. Шўровий матбуот, Ботир аканинг фикрича, асли буюртма асосида ишлайдиган машина эди, газета партия (компартия) тасдиқлаб берган иш режасидан чиқмасди. Ёзган танқидий мақоланг цензура чиғириғидан ўтказиларди. Кўнглингдаги гапни ёрилиб-яйраб ёзолмасдинг. Босмахоналар даққиюнусдан қолган линотип ва ротация машиналари билан тўлдириб ташланган эдики, газета чиқаришнинг техник жараёнлари журналистнинг тинка-мадорини қуритиб юборарди.

«Кейс» комбайнларидан бугун деҳқоннинг кўнгли қандай яйраган бўлса, замонавий компьютер тизими журналистнинг ҳам мушкулини осон қилди. Мустақилликнинг шарофати бу.

Ҳурматли Президентимизнинг матбуотчиларга кўрсатаётган ғамхўрликларини, меҳрибонлигини айтинг. Журналистик фаолиятни ривожлантиришга тааллуқли қонунлар... Менгликуловнинг, ҳақиқий журналист бўлгим келаяпти, дегани бежизга эмасди. Ахир мустақил диёримизда тўғри сўз қадрини топмоқда. Адолат, ҳақиқат, одамларнинг ҳақ-ҳуқуқи қарор топмоқда. Сўз — эркин. Меҳнат — эркин. Чунки, инсон — эркин. Жонажон Ватан — эркин.

Ботир ака ҳамма олтмиш ёшлилар сингари ёшларга ҳаваси келади. Бир гал хоналарига кирсам дўппини ечиб қўйиб газеталарга кўмилиб ўтирипти.

— Мутолаа. Журналистика факультетининг бир талабаси аллақандай бир вазирликни танқид қилиб ёзипти. Таҳлиллар билан. Қойил, — дейди устоз хурсанд бўлганини яширолмай.

Ботир ака, лекин, нима бўлса ҳам фельетончида, шогирдларига ҳам бари-бир танқидий кўз билан қарайди: бирларида таҳлил саёз. Бирларида жиндай манманлик, калондимоғлик бор. Яна бирларининг... таъмагирлигини эшитиб қолса-ку...

Менгликуловнинг энг суйган машғулоти — жамоатчи мухбирларнинг хатини ишлаш. Ҳозирнинг ўзида ҳам элликтача қишлоқ мухбирини газетага жалб қилган.

Менгликуловнинг машинаси йўқ. Лекин сафар ташвишларидан қочмайди. Менгликуловнинг ишлари кўп. Лекин газетхонлар билан, шогирдлар билан гаплашиб, маслаҳатлашиб чарчамайди. Яхши ёзишга қайтиб бўлсин вақт топади. Унинг мақоласи босилган кун «Сурхон тонги» ёришиб кетади.

О. УСАНОВ, «Халқ сўзи» мухбири.

ЎЗЛИКНИ АНГЛАШ ТАРИХНИ БИЛИШДАН БОШЛАНАДИ

Президентимизнинг бир гуруҳ тарихчи олимлар ва ижодкорлар билан суҳбатининг бир йиллигига

Бугунги кунга шукроналар айтиб, қадрқимматимизни чуқур ҳис этган ҳолда ўтмишни бот-бот эслаш, ким эдигу ким бўлдик, деган саволни ўртага ташлаш лозимга ўхшайди. Мустақилликкача бўлган даврда тарих китобларимизда она юртимизда ўтган буюк саркардалар, олиму фузалолар, жонларини Ватан мустақиллиги учун фидо қилган миллий қаҳрамонлар тарихи сохталаштирилди, турли хил бўҳтонлар тарқалди. Ҳақиқий миллий қаҳрамонларимиз ким эканлигини билмай келдик. Билсак ҳам индамасликка, ўзимизни билмасликка солар эдик. Чунки собиқ марказ томонидан ёзиб берилган дастур ва дарсликларда она юрт тарихини ўқитиш учун умуман ўрин берилмаган эди.

Мустақилликкача умумтаълим мактабларининг 5-11 синфлари ўқув режасида жами 612 соат тарих ўқитиш мўлжалланган бўлиб, шундан 5-6 соати «Ўзбекистон тарихи»ни ўқитиш учун ажратилган, унда ҳам миллатнинг ҳақиқий тарихи бузилиб, нохолис ёритилган эди. Истиқлол шарофати билан юртимизнинг қадимий ва бой тарихини холис ва ҳаққоний ўрганиш ва ўргатиш бахтига муяссар бўлдик. Ҳозирги кунда умумтаълим мактабларида 323 соат «Ўзбекистон тарихи» ўқитилмоқда. Бироқ, ўтган йиллар давомида эл кўзидан яшириб келинган бой маънавий меросларимиз тикланиб, тарихимизни ҳаққоний ўргана бошлаган бўлсак-да, умумтаълим мактаблари дастурий қўлланма ва муқобил дарсликлари билан тўла таъминланмади. Миллий давлатчилигимизнинг кенг ва одилона ёритилган тарихи битилмади.

Юртбошимизнинг бир гуруҳ тарихчи олимлар ва ижодкорлар билан қилган суҳбати бу соҳада катта ишларга туртки бўлди. Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистон Фанлари академияси тарих институти фаолиятини такомиллаштириш тўғрисида»ги қарори эълон қилинди. Бу қарорда тарихчи олимлар, ўқитувчилар халқ таълими ходимлари олдига кенг ва қамровли вазифалар қўйилди. Айнан Президентимизнинг кўрсатмалари ва Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан республикамизда тарихга ихтисослашган 4 та махсус мактаб ташкил этилди. Шулардан иккитаси пойтахтимизнинг Юнусобод ва Ҳамза туманларидаги 9 ва 216-мактаблардир. Шу билан бирга, шаҳар умумтаълим мактабларидан 20 тасида тарихга ихтисослаштирилган синфлар очилди. Бу даргоҳларга ўқувчилар танлов асосида қабул қилинади. Улар «Жаҳон тарихи», «Ўзбекистон тарихи»дан мукаммал билим олиш билан бирга «Археология», «Ўлкашунослик», «Эски ўзбек ёзуви» ва бошланғич синфларда эса «Қизиқарли тарих» каби янги предметлардан сабоқ олишади.

«...Ўзликни англаш тарихни билишдан бошланади. Исбот талаб бўлмаган ушбу ҳақиқат давлат сиёсати даражасига кўтарилиши зарур...», — деган эди Юртбошимиз. Ҳақиқатан ҳам, бир йил ичида узоқ йиллар мобайнида қилинмаган ишларга қўл урилди. Ҳаққоний тарихимизни ўрганишга бўлган интилиш, ўқувчилар, ўқитувчилар, ота-оналар ва умуман, бутун халқимиз қалбидан жой олди. Катта қизиқиш билан ўқувчилар ўртасида ўтказилаётган «Сиз тарихни биласизми?» — мусобақаси ва унинг натижалари ҳам фикримиз далилидир.

Президентимизнинг аччиқ танқидидан сўнг мактабларга эътибор кучайди, олимлар ва ўқитувчилар ҳамкорлиги амалий натижалар бера бошлади.

Республика Фанлар академияси тарих институти, Тошкент Давлат педагогика университети ихтисослаштирилган мактабларни ташкил этишда ўзларининг назарий ва амалий ёрдамларини бердилар. Дарсликлар қайта ишланиб, мукаммаллаштирилиб, бирин-кетин нашрдан чиқа бошлади. Тошкентдаги ҳар иккала мактаб халқаро стандартларга мос келадиган, ҳар қандай чет эллик меҳмонларга бемалол кўрсатса бўладиган, замон талабларига жавоб бера оладиган муҳташам таълим даргоҳлари сифатида шаклланмоқда. Ундаги жиҳозлар, замонавий техника воситалари, махсус дастур ҳозирги кун ёшларини тарбиялашда, улар дунёқарашини шакллантиришда катта аҳамиятга эга бўлади, деган умиддамиз. Мактабларда тарих бўйича ташкил қилинган илмий-услубий марказларга олимлар, услубчилар, илғор ўқитувчилар аъзо бўлиб, ўқувчиларнинг илмий ишларини, ўқитишнинг ноанъанавий усулларини, янги дастур ва қўлланмаларни кенг муҳокама қилиб, амалиётга татбиқ этиш устида мунтазам шуғулланмоқда.

216-мактабда бир неча йиллардан буён ташкил қилинган «Кичик академия» фаолияти диққатга сазовордир. Тарих институти раҳбарлигида шу йилнинг апрель ойида ўтказилган шаҳар миқёсидаги семинар пойтахтимиз тарих ўқитувчилари ва ўқувчилари ёдида узоқ вақт сақланиб қолади. Тарих фанлари доктори М. Исҳоқовнинг «Тарихий тадқиқотларнинг методик асослари ва мактабда тарих дарслари» мавзуидаги маърузаси ўқитувчиларда катта қизиқиш уйғотган бўлса, «Кичик академия» аъзолари — битирувчи синф ўқувчилари О. Ҳусаинов, Г. Мавлонова, Т. Мавлоновалар Ўзбекистоннинг ривожланиши, мустақилликка таҳдид солаётган кучлар ва уларни бартараф этиш йўллари, иқтисодий ислоҳотлар ва уларнинг бориши мавзуларидаги ўзларининг илмий ишларини муваффақиятли «ҳимоя» қилдилар. Ёшлар фикрининг теранлиги, кенг мушоҳадалиги семинар қатнашчиларида катта таассурот қолдирди.

Мактабда ташкил этилган «Сиёсатшунослар» клуби ҳам бир йил ичида маълум ютуқларни қўлга киритиб, шаҳар миқёсида «Баҳс» клубига айланди. Клуб аъзолари республикада, қолаверса, дунё миқёсида рўй бераётган ижтимоий-иқтисодий жараёнларни чуқур таҳлил қилишга ва уларга ўз муносабатларини билдиришга ҳаракат қилмоқдалар.

9-мактабда ташкил этилган «Ёш тарихчилар» клуби ҳозирги кунда ўзининг маълум дастури ва режасига эга бўлиб, унга нафақат мазкур мактаб, балки шаҳар миқёсида Ватан тарихини севадиган ёшлар қабул қилинади. Мақсад ёшлар ўртасида ҳаққоний тарихимизни тарғиб этиш, юртимизнинг бой, маънавий меросини ўргатиш ва мустақил фикрловчи комил инсонларни вояга етказишдир.

Бугун Ватан тарихини ўқитиш давлат сиёсати даражасига кўтарилган экан, бу аввало, мактаб ўқитувчиси зиммасига катта масъулият юклайди. Мактаб тарих ўқитувчиси, энг аввало, ўз онгини ўтмишдаги мафкуравий сарқитлардан халос қилиши, қайта қуриши лозим. Бу борада Тошкент шаҳар ўқитувчилар малакасини ошириш институтида ташкил этилган махсус курслар ўқитувчиларга катта ёрдам бермоқда.

Мазмунли ташкил этилган ҳар бир курс ўқитувчини янгиликлар билан бойитади. Ўқитишнинг турли ноанъанавий усулларини қўллаш, билимини тез ва қулай усуллар билан ўқувчилар онгига етказиш йўлини ўргатади.

Бугун юртимизда катта ислоҳотлар бошланганлигининг гувоҳи бўлиб турибмиз. Ислоҳотлар қай соҳада бўлмасин, унинг амалдаги ижросини таъминлаш, бугун мактаб ўқитувчисининг педагогик маҳоратига, уни тинглаётган, юртимиз келажаги бўлган ўқувчиларнинг иқтидорига боғлиқдир. Қабул қилинаётган фармонлар, янгиликлар уларнинг ижрочилари томонидан моҳияти, мақсади англаб етилсагина, ундан юртимиз, Юртбошимиз кутаётган натижага эришишимиз мумкин. Бугун республикамизда ихтисослашган махсус мактаблар ташкил қилинган экан, биз ана шу даргоҳлар ўз тарихини мукаммал биладиган, ундан руҳий қувват оладиган ва ҳаққоний тарихни яратишга қодир бўлган шахсларни, кадрларни тайёрлашга ҳисса қўшади, деган умиддамиз. Булар келгусида ажойиб тарихчилар бўлиб, тарихимизнинг бой маънавий булоқларидан юртдошларни, қолаверса, дунё маънавий оламини баҳраманд қилишларига ишончимиз комилдир.

Инсоният борки, ҳамиша ўзлигини, ўз тарихини билишга интилиб яшаган. Тарихнинг турли даврларида бу интилишларга кучли тақиқлар кўрсатилган. Бугун юртимизнинг, халқимизнинг тарихини ўрганишга, ўргатишга жуда катта эътибор, имконлар берилди. Биз маориф соҳасида хизмат қилаётган барча ҳамкасблар номидан бу куннинг сабабчиларига ва Яратганга шукроналар айтамиз.

М. МЎЙДИНОВА,
Тошкент шаҳар ўқитувчилар малакасини ошириш институти тарих кабинети мудири.

М. ВОҲИДОВА,
Ҳамза туманидаги тарихга ихтисослашган 216-мактаб ўқитувчиси.

ТАДБИРКОР АЁЛЛАР АНЖУМАНИ

Тошкентда «Аёллар тадбиркорлиги муаммолари ва уларни ҳал этишга оид таклифлар» мавзуида анжуман бўлиб ўтди. Тошкент вилоят ҳокимлиги ва Ўзбекистон «Тадбиркор аёл» ассоциацияси ҳамкорлигида ташкил этилган бу анжуманда вилоятда фаолият кўрсатаётган ишбилармон ва тадбиркор аёллар иштирок этди.

Анжуманда тадбиркор аёллар, шунингдек, вилоят солиқ бошқармаси, «Бизнес-фонд», меҳнат, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш ва иш билан таъминлаш, адлия бошқармалари, бошқа ташкилотлар раҳбарлари сўзга чиқиб, ҳозирги кунда тадбиркорлик билан шуғулланаётган аёлларимизни қўллаб-қувватлаш борасида эришилган ютуқлар билан бир қаторда ҳал этилиши лозим бўлган айрим муаммолар ҳам борлигини қайд этишди. Ушбу муаммоларни бартараф этиш юзасидан мутасадди ташкилотлар раҳбарларига тегишли таклиф ва мулоҳазалар билдирилди. Ўйлаймизки, Аёллар йили деб эълон қилинган 1999 йилда ана шу муаммолар ўз ечимини топади.

Фарҳод УСМОНОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

АСР ВАБОСИ

Халқаро экспертлар хулосасига кўра, дунёда содир этилаётган жиноятларнинг 74 фоизи гиёҳвандлик билан боғлиқдир. БМТ ҳисоботида қайд этилишича, 1996-97 йилларда Ғарб давлатларига умумий миқдори 75 миллиард АҚШ долларига тенг 240 тонна героин етказиб берилган.

ОҚ АЖАЛ

Гиёҳвандлик ижтимоий иллат, маънавий ва жисмоний хасталикдан бошқа нарса эмас. Бироқ, унинг шафқатсиз фожеа эканлигини теран англамай, унга чалиниб қолаётганлар оз эмас. Гиёҳвандликнинг бошланиши жуда оддий. Унга қизиққанлар "оқ порошок"дан чекиб ёки ҳидлаб кўришга ошиқадилар. Кунлар ўтиши билан эса бу камдек туюлади. Беихтиёр "доза" миқдори ҳам оша боради. Кейинги сафар аввалги миқдордан кам истеъмол қилиб кўрсин-чи!.. Шу тариқа, аста-секинлик билан "мижоз" гиёҳвандлик деган касалга мубтало бўлади. Энг даҳшатлиси, ана шундай кимсалардан туғилган болаларнинг аччиқ қисматидир. Ҳозир Россия Федерациясининг Калининград вилоятида яқинда дунёга келган 200 нафар гиёҳвандликка чалинган чақалоқ сақланмоқда. Ҳар сафар уларнинг овқатига бир томчи героин томизилмаса, бегуноҳ гўдак ўлиб қолиши ҳеч гап эмас, деб ёзади "Труд" газетаси. Улар гиёҳванд оналардан туғилганликлари учунгина шундай бедаво дардга чалинган норасидалардир.

Соғлиқни сақлаш вазирлигининг маълумотларига кўра, 1999 йилнинг биринчи ярмигача республикамиздаги наркологик шифохоналарда 14 минг 445 киши ҳисобга олинган. Уларнинг 10 минг нафарига гиёҳванд ташхиси қўйилган. Ачинарлиси, улар ўртача ёши 16 дан 40 ёшгача бўлган шахслардир.

Хўш, уларнинг тақдири нима бўлади?.. Ўйласанг, юрагинг эзилиб кетади. Бу ёшлар ўзларидан қандай из, қандай ном-нишон, қандай зурриёд қолдиришади? Энг аянчлиси, улар хумори тутганда ҳар қандай ёвузликдан қайтмаслигига ким кафолат беради? Ҳар хил қабиҳликлардан юз бурмайдиган, иймони суст, иродаси мўрт кимсалар шулар эмасми?

Афсуски, киши руҳиятига кучли таъсир қилувчи, инсон умрига завол етказувчи модда - героин тайёрлашнинг кўпайиб бориши ташвишлидир. Фактларга суянсак: гиёҳвандлик воситалари савдоси билан шуғулланиш жиноятлари 1993 йилда 780 марта қайд этилган ёки гиёҳвандлик билан боғлиқ жиноятларнинг 9 фоизини ташкил қилган бўлса, 1998 йилда бу кўрсаткич уч бараварга ўсганлигини, яъни 2 минг 954 тага етганлигини кўриш мумкин. Бу эса гиёҳвандлик билан боғлиқ жиноятларнинг 35 фоизини ташкил қилади. 1993 йилда "йўли қирқилган" гиёҳванд моддалар орасида героин ва қора дори 16 фоизни ташкил қилган бўлса, 1998 йилда бу 45 фоизни, яъни 2 минг 223 килограммни ташкил қилди. Шу йилнинг ўтган беш ойи мобайнида салкам 100 килограмм героин, 1 минг 418 килограммдан кўпроқ қорадори, шунингдек гашиш, марихуана, кўкнор каби жами 2000 килограммга яқин наркотик модда мусодара этилди.

Ўзбекистон Республикаси орқали контрабанда йўли билан гиёҳвандлик воситаларини олиб ўтишга уриниш ҳоллари кўпаймоқда. 1998 йилда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар томонидан 570 та шундай ҳолатлар аниқланган.

Масалан, Миллий хавфсизлик хизмати ва божхона идоралари ходимлари томонидан охирги уч йилда республика ҳудуди орқали Афғонистонга ноқонуний равишда олиб ўтилаётган 72,4 тонна сирка ангидриди (уксус) ушлаб қолинган. Бу миқдордаги сирка билан гиёҳванд ўсимлик ҳосилини қайта ишлаб, 36 тоннага яқин героин моддасини олиш мумкин.

Гиёҳвандлик жиноятчилик дунёсида мўмай даромад берувчи асосий манба ҳисобланади. Чунки "қора бозор"да бир килограмм қорадори 3-5 минг долларгача, героин эса 50 мингдан 100 минг долларгача баҳоланади.

Бугун гиёҳвандлик оламида "Олтин учбурчак" гуруҳига кирувчи Мьянма, Таиланд, Лаос, "Олтин яримой" гуруҳидаги Афғонистон, Покистон, Эрон ҳамда Гвинея кўрфазининг ғарбий қирғоғи минтақаларида жойлашган Африка мамлакатлари, шунингдек Колумбия, Боливия ва Перу наркотик моддалар ишлаб чиқаришда анча "ном қозонган".

Ўткир, кучли таъсир этувчи героин, қорадори ишлаб чиқаришда Мьянма, Таиланд, Афғонистон ва Покистон етакчи ўринда туради. Ушбу давлатларда ишлаб чиқарилаётган катта миқдордаги гиёҳвандлик моддалари Туркия ва Болқон давлатларидан Европа "қора бозори"га етиб бормоқда. Лекин сўнгги пайтларда МДҲ давлатлари, хусусан Туркманистондан олиб ўтишнинг янги йўллари пайдо бўлиб, Афғонистон ва Эрондан ушбу минтақа орқали гиёҳванд моддалар олиб ўтилиши сезиларли даражада кўпайди, деб ёзади Россияда нашр этиладиган "Независимая газета".

Ўтган йили Афғонистондаги шундай экин майдонларидан йиғиштириб олинган гиёҳванд ўсимликлар хом ашёси 2,1 минг тоннани ташкил этди. Мамлакатдаги ноқонуний ишлаётган лабораторияларда ўртача 200 тонна атрофида героин ишлаб чиқарилди. Бу кўрсаткични 1984 йил билан таққосласак, ўша йили Афғонистон бўйича 41 тонна гиёҳванд модда хом ашёси йиғиштириб олинган, 1989 йилда 650 тонна, 1996 йилда эса 2000 тоннадан кўпроқ гиёҳвандлик хом ашёси йиғиштириб олинди, деб ёзади юқорида айтилган газета. БМТ экспертларининг хулосаларига кўра, 1998 йилда дунё миқёсида ишлаб чиқарилган қорадорининг тенг ярми Афғонистон ҳиссасига тўғри келади. Ҳукумат тепасига толибонларнинг келиши натижасида гиёҳванд моддалар етиштирадиган майдонлар сезиларли даражада кенгайган. Олинган маълумотларга қараганда, 1998 йилда бундай майдонлар 42 минг гектарни ташкил қилган бўлса, "Независимая газета"нинг ёзишича, ушбу майдон жорий йилда 63 минг гектарга етган. БМТнинг гиёҳвандлик моддаларни ноқонуний айланишига қарши кураш қўмитаси маълумотларига кўра, Ғарбий Европа мамлакатларига етказиб берилаётган героиннинг 80 фоизи Афғонистон ҳиссасига тўғри келмоқда.

Мутахассисларнинг фикрича, гиёҳванд ўсимликлар етиштириш билан шуғулланаётган афғон "тадбиркор"ларининг йиллик даромадлари умумий ҳажмда 120-150 миллиард долларга тенгдир. Гиёҳвандлик савдосидан келаётган даромад қурол-яроғ бизнесидан ҳам ўзиб кетди. Бугун Афғонистон гиёҳвандлик бозорига йилига 2000 тонна қорадори етказиб бермоқда. Тожикистон йўлаги орқали ўтказилаётган гиёҳванд моддалар миқдори тез суръатларда кўпайиб бораётганлигини кузатиш мумкин. Масалан, 1994 йил 260 килограмм, 1997-98 йилларда эса 40 минг килограмм қорадори хом ашёси мусодара этилди, деб ёзади Россиянинг "Красная Звезда" газетаси.

Маълумотлар шуни кўрсатмоқдаки, дунёдаги турли хил йирик наркогуруҳлар ўртасидаги ўзаро ҳамжиҳатлик Афғонистонда гиёҳванд моддалар етиштиришнинг кўпайишига сабаб бўлмоқда. Бевосита улар ҳомийлигида энг ўткир таъсирга эга бўлган - героин ишлаб чиқаришда асосий компонент ҳисобланган юзлаб тонна уксус ангидрид кислотаси етказиб берилмоқда.

Афғонистонда авж олиб бораётган гиёҳвандлик бизнеси ва унинг оғир оқибатлари бизнинг юртимизга ҳам жиддий хавф туғдиради. Бу ерда тайёрланаётган гиёҳванд моддаларнинг атиги 3-5 фоизи республикамиз ҳудудига ўтган тақдирда ҳам бу 150-200 тоннани ташкил этади. Бу эса халқимиз бошига катта фожеалар солиши мумкин. Шу сабабли Ўзбекистон ҳукумати, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар чегара қисмлардан гиёҳванд моддаларни мамлакат ҳудудига олиб киришга чек қўйиш бўйича жиддий чора-тадбирлар кўрмоқда.

* * *

Мамлакатимиз Президенти Ислом Каримов ***"Биз наркотик моддалар тарқатилишининг ҳалокатли оқибатларини сергаклик билан баҳолаган ҳолда, бу иллатга қарши курашда саъй-ҳаракатларимизни бирлаштиришимиз зарур. Ўзбекистон барча манфаатдор мамлакатлар ва ташкилотлар билан бу борада ҳамкорлик қилишга тайёр"***, деган эдилар. Зеро, Ўзбекистон ҳукумати гиёҳвандликка қарши кураш, уни йўқ қилиш бўйича халқаро мажбуриятларга оғишмай амал қилмоқда. Республикамиз Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги гиёҳванд моддаларни назорат қилувчи Миллий марказ томонидан наркотикларнинг ноқонуний айланишига, истеъмол қилинишига қарши 2000 йилгача режалаштирилган давлат Дастури асосида иш олиб борилмоқда. Ҳар йили гиёҳвандликка қарши кураш учун йирик маблағлар ажратилмоқда. Ўтган йиллар мобайнида Тожикистон ва Афғонистондан Ғарб давлатларига олиб кетилаётган тонналаб наркотик моддаларнинг ушлаб қолиниши ва йўқ қилиниши Ўзбекистон ҳудуди наркобизнес билан шуғулланувчи жиноятчи гуруҳлар учун ўтиб бўлмас тўсиққа айланиб бораётганига ёрқин далилдир.

Зариф МИРЗАҚУЛОВ

Бу воқеа Зулфиянинг ҳеч ёдидан чиқмаса керак. Ахир манаман деган сухандонлар билан беллашиш учун нафақат қобилият, ирода ҳам керак. Ҳаяжон ва эҳтиросларни айтмайсизми? Аммо Зулфия қўлига дутор олгач, ҳаммаси ёдидан чиқади. Дутор наволарига қўшилиб, ўзи ҳам, томошабинлар ҳам сув бўлиб эриди. Зулфия Арзимбетова буни Нукус давлат санъат билим юртидаги курсдошларига бирма-бир ҳикоя қилганида, улар Зулфияга тасаннолар айтишди. Айниқса, билим юртидаги ташкил этилган Жапақ Шомуродов номли дуторчи қизлар фольклор ансамблидаги дугоналарининг қувонганини айтмайсизми.

Гап бу ерда Зулфиянинг мамлакатимизда ўтказилган «Алпомиш» достонининг минг йиллигига бағишланган танловда иштироки ҳақида кетаяпти. Негаки, танлов ҳайъати Зулфиянинг истеъдодини юқори баҳолаб, унга фахрли иккинчи ўринни беришган эди!

СУРАТДА: дуторчи хонанда Зулфия Арзимбетова.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

ҚАТРАЛАР

Дўст орттир, соф бўлсин унинг тилаги,
Ҳамиша пок бўлсин фикри, юраги.

* * *

Ёмон одам онасидан кечади,
Яхши одам гинасидан кечади.

* * *

Ёшлик шижоатинг кўрсат меҳнатда,
Обрўйинг юқори бўлур албатта.

* * *

Инсон ҳаётида энг кўнгилсиз дам —
Дўстингдан етишса хиёнат, алам.

* * *

Илму амал топсанг бўлма такаббур,
Обрўсин йўқотар ким бўлса мағрур.

* * *

Истакка етказмас беҳуда шароб,
Узлуксиз ичганни айлайди хароб.

* * *

Ҳасад-ла боқма ҳеч ўзга молига,
Ибрат ол ҳар кимдан қараб ҳолига.

* * *

Ҳалол хизмат қилган элига манзур,
Виждонли одамлар топади ҳузур.

Сиддиқхўжа ШОШИЙ

Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлигига қарашли Тошкент врачлар малакасини ошириш институти жамоаси профессор
Маҳмуда МАҲКАМОВАнинг
вафот этганлиги муносабати билан марҳуманинг оила аъзолари ва қариндош-уруғларига чуқур ҳамдардлик билдиради.

«Ўзулгуржибиржасавдо» республика акциядорлик уюшмаси раҳбарияти ва жамоаси Иш юритиш ва ижро назоратини уюштириш хизматининг бошлиғи Б. Тожиевга акаси
Фатхулла АБДУЛЛАЕВнинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Тошкент автомобиль-йўллар институти ректорати ва профессор-ўқитувчилари жамоаси «Кўприклар ва транспорт тунеллари» кафедрасининг доценти С. Салихановга отаси
Солихўжа ВАЛИЕВнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Абдулла Қаҳҳор номидаги республика Сатира театри жамоаси театр актёри, Ўзбекистон халқ артисти Хайрилла Саъдиевга волидаи муҳтарамалари
Маҳбуба ая ҚОДИРОВАнинг
вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

«ХАЛҚ СЎЗИ» «НАРОДНОЕ СЛОВО»

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир: Аббосхон УСМОНОВ

Таҳрир ҳайъати: М. Егоров (масъул котиб — «Народное слово»), А. Жабборов, С. Зинин, М. Миралимов, С. Муҳиддинов (бош муҳаррир ўринбосари — «Халқ сўзи»), Л. Пак, М. Сафаров, Р. Фарҳодий, И.Худоёров, И. Шоғуломов, Ў. Ҳошимов.

ТЕЛЕФОНЛАР:
Хатлар бўлими 136-29-89, 133-07-48; Котибият 133-10-28; Эълонлар 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00001
Буюртма Г — 0456, 30695 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган.
Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва операторлар Сергей ЛУКИН ва Жамшид ТОҒАЕВ томонидан саҳифаланди.
Таҳририятга ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.

МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Навбатчи котиб — А. Орипов.
Навбатчи муҳаррир — М. Сафаров.
Навбатчи — М. Холматова.
Мусаҳҳиҳ — Ш. Машраббоев.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.
Босишга топшириш вақти—21.00 Босишга топширилди: 00.10 1 2 3 4 5 6